

"ЗДОБУДЕШ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ, АБО ЗАГИНЕШ У БОРОТЬБІ ЗА НЕЇ"

УКРАЇНА визнала!

Олег Романишин

Світ і не менше ми, українці, щойно тепер, з перспективи історії, після розвалу большевицької імперії, починаємо вникати у масштабність і значення визвольної боротьби ОУН-УПА для дальшого існування нашого народу.

Стратегія і тактичне її ведення оправдує сьогодні історія з осягненням заповітної мети — державної самостійності України — в ім'я якої стала на фронті боротьби ОУН-УПА проти усіх окупантів України, які кочували по нашій землі перед, під час і після Другої світової війни.

Фактично це не була лиш просто «боротьба», бо оперативна масштабність та інтенсивність ставлять її в категорію дійсно визвольної ВІЙНИ. УПА та збройне підпілля ОУН були єдиною незалежною від воюючих сторін та політично-військових блоків збройною силою в Європі з власною національною агендою. Тому багатofронтowa війна ОУН-УПА проти нацистської Німеччини і советської російської імперії та їхніх союзників-коляборантів з-поміж сусідніх до України держав була нічим іншим, як цілком окремою війною у світовій війні. Це була тотальна війна проти цієї загарбницької світової війни, яка в східно-європейському театрі дій велася в основі за володіння Україною.

ОУН-УПА не лиш вела тотальну війну рівночасно проти усіх чужих сил в Україні, але, реалізуючи Акт проголошення відновлення Української держави 30 червня 1941 року, творила на ділі цю державу на звільнених територіях України — хоч би на якийсь час. З хвилиною звільнення даного регіону від чужих сил, ОУН-УПА зразу встановлювала там українську владу, розбудовувала інфраструктуру, адміністрацію, наладнювала соціальні услуги і економіку і збройно обороняла цю територію, як довго це було можливо. Усі класичні елементи держави були присутні. Відомі є з тих часів визвольної війни «повстанські республіки». Німці їх називали «державою в державі», а відомий командир УПА Степан Стебельський-Хрін вдало описав їх, як «підпілля держави», мабуть, вперше впроваджуючи це нове поняття у модерну політичну термінологію.

Вдумливі дослідники новітньої доби української історії роблять висновок, що вона втішалася двома унікальними здобутками, а саме: 1) осягнення єдності визвольного руху та його керівництва завдяки ОУН-УПА і 2) єдності визвольного руху з прагненнями народу. Свідченням того є, що добра пам'ять в народі про цю боротьбу закріпилася у формі численних меморіалів, пам'ятників, меморіальних таблиць, музеїв визвольної боротьби, гідних перепоховань загиблих воїнів, відновленні могил і цвинтарів ОУН-УПА, переіменування вулиць у їхню честь, наукових праць, мемуарів, літературних і мистецьких творів, художніх і документальних фільмів і т. п. Визначальним є також й те, що ОУН і УПА вели визвольну боротьбу не лиш за здобуття Української держави, але у рівній мірі й за зміст цієї держави. Багату спадщина ідеологічних, політичних, економічно-соціальних, військово-оборонних напрацювань ОУН і УПА підтверджують державотворчу суть цих національних формувань. Зразками своєї візії майбутньої незалежної держави є широко відомий документ-звернення «За що бореться Українська Повстанча Армія (УПА)?» зі серпня 1943 року. Це звернення, основане на аналогічному зверненні з того часу Проводу ОУН п. н. «Політична декларація УПА: За що бореться визвольно-революційна Українська Повстанча Армія. Короткий виклад ідей і програми УПА» фактично була нічим іншим, як основою для Конституції майбутньої демократичної держави.

Тут слід відмітити, що театр воєнних операцій УПА охоплював більше ніж 200.000 кв. км сучасної території України, не враховуючи українських етнографічних земель поза межами тодішньої Української ССР (Закерзоння, Холмщина, Підляшшя, північне Полісся і південна Буковина).

Хоч армійська боротьба УПА точилася у географічно вигідних для цього територіях, спецвідділи збройного підпілля ОУН і УПА проникали, з метою розгортання боротьби, в усі регіони України і в етнічні українські землі, які перебували в межах сусідніх держав чи в межах сусідніх т. зв. республік СРСР. Про це свідчать, наприклад, також й архіви Чернівецької, Хмельницької, Київської, Сумської, Дніпропетрівської, Запорізької, Донецької, Миколаївської областей України, Берестейщини (архіви Білоруської ССР) архіви Польщі, Росії та інші. Такі спецвідділи ОУН-УПА у 1941-44 рр. **проникли навіть в українську Кубань**, де причинилися до організування **Козачої Повстанської Армії — КО-**

Ми боролись за Вашу свободу!

Зустріч президента України Віктора Ющенка з упівцями у Львові.

ПА, яка вела боротьбу проти большевиків аж до 1950 року.

Мимо того, що після Геноциду 1930-х років маси українців були змушені історичними обставинами знову гинути у Другій світовій війні в арміях окупантів за чужі інтереси, український народ тита-

нічним зусиллям, проголосивши відновлення Української держави у 1941 році і створивши Українське Державне Правління (УДП), поставив на кін історії свою незалежну силу — УПА. Після визвольних змагань і доби державності УНР 1917-1921 рр. і 1939 року на Закар-

патті Україна знову стала суверенним чинником в історії. Тотальна війна політично-державницько-військового моноліту ОУН-УДП-УПА-УГВР проти нацистів і большевиків та їхніх союзників-коляборантів запевнила, мимо жертв боротьби, дальшу життєздатність

української нації.

Щодо колонізаторських замірів німецьких нацистів, то, за словами підпільного автора О. Бродового: «Це УПА, що пощерила тевтонські щити». Антинімецькі бойові операції УПА у 1943-44 рр. — а їх нараховується у сотні — стали головною формою опору гітлерівській окупаційній політиці. Головний командир УПА ген. Роман Шухевич підбив баянс успіхів цієї боротьби твердженням: «На протинімецькому фронті добилася УПА повного припинення вивозу українського населення на роботи в Німеччину та унеможливила господарське пограбування народу».

Щодо імперіялістичних замірів большевиків, ця визвольна війна критично сповільнила варварський процес поглинання України большевицькою Росією. Без цієї боротьби, на життя і смерть, сьогодні не було б національного і державного відродження України. Без цієї боротьби сьогодні для української нації могло б бути уже запізно.

Дія того ж, боротьба ОУН-УПА оберегла честь нації і запевнила, що історія уже не посміє натаврувати український народ клеймом колябораціонізму з одним чи другим імперіялістом-окупантом. Ці лекції з нашої недавньої історії повинні засвоєти не лиш традиційні скептики, циніки і манкурти, але тим більше сучасні державні власті України, які, випливши на народній самостійницькій стихії, є тепер морально зобов'язані супроти ОУН-УДП-УПА-УГВР віддати їм належне визнання за їхню самовіддану боротьбу за Українську Незалежну Державу, яку вони тепер очолюють.

Хоч визвольна боротьба ОУН-УПА була однією з найдовших визвольних воєн в новітній історії людства, вона відбулася зігнорована цілим світом і без жодної зовнішньої допомоги. Але втішачись повною підтримкою народу (особливо 90% усієї молоді), вона точилася у різних масштабах і, застосовуючи різні тактичні прийоми, аж до початку 1960-тих років. Наприклад, у 1956-57 рр. світ дізнався, що у час мадярського повстання знову великі українські повстанські з'єднання успішно вели бойові операції у карпатському краю як союзники угорських повстанців у боротьбі проти советської інвазії на Угорщину.

У 1950-их роках світ також довідувався про організовану боротьбу, яку вели тисячі учасників ОУН-УПА на території советського ГУЛАГу. Операція «Північне сьайво» в Інті, Норильськ, Воркута, Кінгір та інші служать прикладом цієї боротьби, яка захитала каральну систему сталінського СРСР. Проте, масштабність й цієї сторінки боротьби починаємо усвідомлювати лиш тепер з доступом до архівів, свідчень учасників, нових досліджень тощо.

Тут й слід нагадати, що серед різних підпільних формувань створюваних з ініціативи і сприяння підпілля ОУН для продовження боротьби у нових обставинах советської дійсности 1950-1960-их рр. виділився у 1960-их роках, наприклад, «Український національний фронт (УНФ)» і «Українська загальнонародна організація» — яка під назвою «УНФ-2» отрималася без провалів до 1979 року.

Межі тривалости збройної боротьби ОУН-УПА ще остаточно не усталені. Щойно тепер, коли, врешті, стають доступні архіви і свідчення учасників боротьби, які живуть в Україні, буде можливо історикам розв'язувати й питання часової і фізичної масштабности цієї боротьби. Але, покищо, ми подаємо, на підставі доступних тепер джерел, дещо з бойової статистики ОУН-УПА, хоч, мабуть, далеко ще не повної.

Згідно з офіційними німецькими і советськими джерелами, регулярні армійські сили УПА нараховували між 40 і 130.000 воєнків і старшин, хоч більшість звідомлень схилиється до середнього числа 100.000 війська. Відомий у військових колах у різних країнах Американського континенту аргентинський спеціаліст у ділянці партизанської війни Енріке Мартінез Кодо дійшов до заключення, що від 1944 року комбіновані сили УПА, Самооборонних Куцових Відділів (СКВ) та збройне підпілля ОУН, взяті разом, нараховували приблизно 200.000 осіб. У 1954 році старшина НКВД у ділянці протипартизанської боротьби Йона Лірон, який опинився на Заході, зізнався, що УПА разом з активними прихильниками нараховувала 300.000 осіб. Українські джерела теж схилиються до числа 200.000. Отже, можливо, що регулярні військові з'єднання УПА, разом із запіллям та інфраструктурою, у час її найбільшого росту і активности у 1944-45 роках, таки нараховували 100.000 персоналу. Кількість бійців неукраїнського походження за період Другої світової війни, сягнула 20.000 осіб.

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 420/2007

Про відзначення 100-річчя від дня народження Романа Шухевича

З метою відзначення 100-річчя від дня народження одного з чільних провідників українського визвольного руху 20-50-х років XX століття, визначного військового та політичного діяча Романа Шухевича, утвердження в суспільній свідомості об'єктивної оцінки його діяльності постановляю:

1. Кабінету Міністрів України розробити за участю Національної академії наук України та затвердити план заходів з підготовки та відзначення 100-річчя від дня народження Романа Шухевича, передбачивши, зокрема:

організацію та проведення протягом 2007 року в населених пунктах, пов'язаних з життям та діяльністю Романа Шухевича, урочистостей з нагоди 100-річчя від дня його народження за участю представників органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, науковців та громадськості;

проведення у жовтні 2007 року в місті Києві наукової конференції, присвяченої життю та діяльності Романа Шухевича, а також тематичних конференцій, круглих столів в інших регіонах України;

демонстрацію у кінотеатрах та на телебаченні фільмів, присвячених українському визвольному руху 20-50-х років XX століття, життю та діяльності Романа Шухевича, організацію тематичних виставок документів та матеріалів;

вирішення разом з Львівською обласною державною адміністрацією в установленому порядку питань щодо спорудження пам'ятника Роману Шухевичу та встановлення на будинку, в якому він народився, меморіальної дошки; карбування та введення в обіг у встановленому порядку ювілейної монети на відзнаку 100-річчя від дня народження Романа Шухевича;

випуск в обіг поштової марки і конверта, присвячених 100-річчю від дня народження Романа Шухевича, та здійснення спецпогашення поштової марки.

2. Кабінету Міністрів України, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям вивчити питання про присвоєння окремим навчальним і науковим закладам та установам імені Романа Шухевича, а також відповідне найменування чи перейменування в установленому порядку вулиць, проспектів, майданів у населених пунктах України.

3. Міністерству оборони України забезпечити організацію та проведення у військових навчальних закладах та частинах тематичних заходів, присвячених життю та діяльності Романа Шухевича.

4. Міністерству закордонних справ України забезпечити проведення закордонними дипломатичними установами України у країнах, де проживав Роман Шухевич, заходів, присвячених 100-річчю від дня його народження, за участю представників української громадськості за кордоном.

5. Державному комітету телебачення та радіомовлення України організувати цикли тематичних теле- і радіопередач, забезпечити широке висвітлення у засобах масової інформації заходів з відзначення 100-річчя від дня народження Романа Шухевича.

Президент України Віктор ЮЩЕНКО

16 травня 2007 року

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 879/2006

Про всебічне вивчення та об'єктивне висвітлення діяльності українського визвольного руху та сприяння процесу національного примирення

З метою консолідації та розвитку української нації, встановлення історичної справедливості щодо учасників українського визвольного руху, сприяння процесу національного примирення та взаєморозуміння, відновлення національної пам'яті постановляю:

1. Кабінету Міністрів України:

1) розробити разом із Національною академією наук України комплекс заходів на 2006-2007 роки, спрямованих на всебічне вивчення та об'єктивне висвітлення участі українців у Другій світовій війні, інших військових конфліктах XX століття, передбачивши, зокрема:

здійснення ґрунтовних наукових досліджень, проведення науково-практичних конференцій, міжнародних семінарів, круглих столів;

видання історичної та науково-популярної літератури з цих питань;

організацію створення та демонстрацій науково-популярних фільмів і документально-публіцистичних передач;

проведення відповідної роз'яснювальної та просвітницької роботи, зокрема в засобах масової інформації;

2) розробити разом із Національною академією наук України з урахуванням фахового висновку робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА законопроект про український визвольний рух 20-50-х років XX століття, статус і соціальний захист його учасників, в якому, зокрема, передбачити визнання діяльності організацій, які боролися за Українську самостійну соборну державу у 20-50-х роках XX століття, українським визвольним рухом.

Василенко – Волош

...Наша правда свята, вона сонцем горить
Нам на наших повстанських знаменах,
Лиш для неї клялися до смерти ми жити
І з шляхів цих ніколи не звернем!
Ще відплатим катам, ще по рідних степах
Із піснями пройдем бойовими!
Не розбійники ми, хоч живем по лісах,
Ми повстанці – сини України!

2. Міністерству освіти і науки України разом із Національною академією наук України забезпечити:

1) всебічне та об'єктивне висвітлення у навчально-виховному процесі питань, що стосуються участі українців у Другій світовій війні, інших військових конфліктах XX століття, діяльності українського визвольного руху, зокрема діяльності Української повстанської армії, Української військової організації, Організації українських націоналістів, Української головної визвольної ради;

2) використання досліджень вітчизняних учених щодо визвольної боротьби Українського народу у програмах загальноосвітніх та вищих навчальних закладів.

3. Міністерству культури і туризму України, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям забезпечити оновлення музейних експозицій, які відображують події, пов'язані з українським визвольним рухом 20-50-х років XX століття, зокрема Другою світовою війною.

4. Державному комітету телебачення та радіомовлення України забезпечити широке висвітлення у засобах масової інформації заходів, спрямованих на консолідацію українського суспільства, дослідження ролі, місця та значення українського визвольного руху, встановлення історичної та соціальної справедливості, захист прав учасників українського визвольного руху.

Президент України Віктор ЮЩЕНКО

14 жовтня 2006 року
Прес-служба президента України

(Збережено правопис оригіналу — ред.)

Закінчення з стор. 2

Як правильно зауважив журналіст газети «День» Сергій Багрянний щодо складу УПА: «Фактично, ми маємо унікальний в світовій історії приклад існування так званого «**націоналістичного інтернаціоналу**», суть якого виходила з того, що народи ССРСР та Східної Європи приєднуються до спільної боротьби проти поневолювачів за свої власні незалежні держави, існування яких обумовлювалося б правом кожного народу жити у своїй власній національній державі, а не в «імперії», «союзі» чи «райху».

За весь час визвольної війни через ряди ОУН, УПА і збройного підпілля пройшли сотні тисяч учасників боротьби.

Стереотип, що УПА — це «західноукраїнське» явище, є безпідставним у світлі історичних фактів. В УПА воювали українці з усіх земель України. А вихідці, зокрема зі східних, «підсовєтських» регіонів, які уже пройшли воєнне хрещення, переконливо причинилися до розгорнення такої масштабної дії ОУН-УПА, як це спостерігалось в 1943-52 рр.

Другим надуманим большевицькою пропагандою стереотипом є те, що УПА воювала проти Червоної Армії. УПА воювала лиш проти військ каральних відомств ССРСР Коли повернені з німецького фронту війська ЧА були кинені поборювати УПА (у т. зв. операції «Червона мітла» 1945-46 рр.), їхня участь в цій акції зазнала повного провалу. А провалу зазнала тому, що зобов'язуючою засадою в стосунках між ЧА і УПА було, що «повстанці не чіпають фронтовиків» — як повчав ще у жовтні 1945 року один командир своїх червоноармійців, що йшли на заставу. Навіаки, були безпосередні зустрічі віч-на-віч, повстанців і червоноармійців, були часті випадки допомоги повстанцям від червоноармійців, а ще частіші випадки переходу старшин і рядових ЧА до УПА. Більше того, існують наразі ще непрямі докази, що у ці з'єднання ЧА, значна частина яких складалася з українських вояків, проникла ОУН-УПА. Про це свідчить, наприклад, листівка-звернення «До раненого бійця» ЧА, поширювана серед вояцтва «Військовою Національно-Визвольною Організацією 1-го Українського Фронту» Червоної Армії із закликом до бійців-українців преднуватися до УПА.

За офіційними даними кол. совєтських архівів в Україні у 1944-1952 рр. УПА і збройне підпілля ОУН провели приблизно 15,000 бойових дій, у яких загинуло біля 35,000 функціонерів большевицького режиму і службовців військ НКВД, МГБ та інших каральних органів ССРСР. За цей час визвольної боротьби у західних областях України совєтські каральні структури репресували понад 500,000 осіб. Усі вони вважалися членами ОУН-УПА, або заіпозрені у зв'язках з ОУН і УПА. До того ж, у 1945-1953 рр. за різного роду «антирадянські політичні злочини» в Україні було заарештовано понад 43,000 осіб віком до 25 років, а з цієї кількості у західних областях України понад 36 тисяч осіб. При цьому від повстанської сторони за цей період боротьби вилучено один літак,

УКРАЇНА визнала!

Україна у поклоні ген. РОМАНОВІ ШУХЕВИЧЕВІ.

Роман Шухевич

Упродовж 7 років, в умовах жорстокої боротьби, Українською Повстанською Армією і Організацією Українських Націоналістів керував в Україні ген. Роман Шухевич.

З відносно багатой мемуаристики про Романа Шухевича членів його родини, шкільних і пластових товаришів, друзів і соратників з ОУН і бойових побратимів з УПА чомусь найчіткіше закарбувалися в пам'яті його слова своїм близьким — «старим не буду ніколи».

На тлі смертоносної арифметики буремної доби його покоління таке твердження це трюїзм — самоочевидний факт. Але, ці слова, сказані Шухевичем, віддзеркалюють його відчуття, що йому судилося бути своєрідним провісником майбутнього відродження нації і держави. На цьому немов сходяться усі сторінки його життя, і це поголовно підтверджується у споминах про нього його сучасниками. Бо в одній особі, у даному часі і просторі, поєдналися у найвищому спільному знаменнику вроджені прикмети революційного і воєнного генія, державотворця і політика, харизматичного народнього провідника, людини ренесансної багатогранності і високої культури і, навіть новаторського успішного підприємця...

Нації таких людей народжують рідко. Проте, коли вони все ж такі з'являються в лоні даного народу на щасливих історичних перехрестях його історії, то такі постаті стають великими воєнниками, творцями і лідерами могутніх держав.

Але коли вони з'являються у невідрадных історичних обставинах — так як судилося бути Україні у XX столітті — такі постаті закладають основи для майбутнього своєї нації — стають провісниками того, що прийде. До цих особливих постатей історії українського народу XX століття належить Роман Шухевич. Його життєвий неспокій і небувала багатогранність, його постійний гін за бажаним наперекір дійсному свідчать у тому, що йому було затісно жити в задумливій атмосфері того часу, простору і суспільно-політичного оточення під'яремної України. Вихід з цього скованого світу у буйний, вільний світ боротьби на шляху у бажане, виміряне майбутнє рідної нації дали йому — як і тисячам його юних сучасників — УВО, ОУН, УПА. І лиш там у своїй повноті проявився геній Шухевича в категоріях полководця, державного мужа, політика. А у цьому щось є у нього від Святослава Завойовника, Богдана Хмельницького, Івана Мазепи... Недаром його постать, як командарма і його народня Армія Безсмертних з таким глибоким пієтизмом вкорінилися в історичну пам'ять нації.

Напередодні своєї загибелі у 1950 році Шухевич сповістив своїм друзям, що «**Та боротьба, яку ми, безумовно, тєнер програємо, має колосальне значення для нашої історії, для майбутнього покоління. Бо на цій героїчній боротьбі це нове покоління продовжить нашу справу**».

Ці віщі слова командарма збулися. А ми — вільна і вдячна нація — прославляємо нині життя Головного Командира «Роком Шухевича» у 100-ліття від дня його народження.

дві бронемашини, 61 артилерійську гармату, 595 мінометів, 77 вогнеметів, 358 протитанкових рушниць, 844 танкових і 8,327 ручних кулеметів, біля 26 тисяч автоматів, понад 72 тисячі гвинтівків, 22 тисячі пістолетів, понад 100 тисяч гранат, 80 тисяч мін і снарядів, понад 12 мільйонів патронів. Розшукано і вилучено більше 100 друкарень з друкарською технікою, понад 300 радіопередавачів, 18 автомобілів і мотоциклів, значна кількість харчових складів та сховищ націоналістичної літератури.

Звичайно, питання бойової статистики визвольної боротьби ОУН-УПА теж вимагає докладного вивчення на основі, як колишніх совєтських архівів, так і архівів ОУН-УПА, архівів сусідніх до України держав і Німеччини.

Проте, якими високими і болючими не були б українські національні втрати у наслідку визвольної війни, необхідно пам'ятати: що:

◆ у т. зв. **мирний час** у 1928-1938 рр. роках від большевицького Геноциду загинуло мінімум **10 мільйонів** мирних українців;

◆ у **Другій світовій війні**, як подано у книзі «Безсмертя. Книга пам'яті України, 1941-1945» (Київ, 2000) Україна втратила знову близько 10 мільйонів населення. З того, 4,5 млн. цивільного населення, близько 4,1 млн. військового персоналу у складі Червоної армії, 2,4-2,8 млн. осіб вивезених до Німеччини (велика частина яких загинула);

◆ понад 1 млн. осіб знищених і вивезених совєтською владою зі Західної України в 1939-1952 рр.

В порівнянні, спільні воєнні втрати Німеччини, США, Франції, Італії, Канади і цілого Брітанського Комонвелту були МЕНШІ, ніж загальні втрати самої України!

◆ у Голодах, спричинених большевицьким режимом у 1921-23 і 1946-47 роках загинуло більш як 2 мільйони осіб. За весь цей період демографічні втрати України сягають 25 мільйонів людей!

Отже, коли порівняти наслідки цього жахливого «мирного» і воєнного Геноциду над українським народом з рук нацистсько-большевицьких окупантів, то втрати УПА і збройного підпілля ОУН у визвольній війні є порівняно незначні і повністю оправдані для нації, яка бореться за своє існування.

Оправдані тому, бо у цьому безприкладному кошмарі невольницької ночі українському народові на шляху до нинішньої державності присвічував блиск зброї ОУН і УПА впродовж 15 РОКІВ!

У світлі сказаного, хай ніхто серед українства і у нинішній незалежній державі не сумнівається у тому, що **Україна і українська нація УЖЕ ВИЗНАЛИ** своїх синів і дочок з ОУН і УПА — **ще тоді**, коли вони клялись «Здобудеш Українську державу, або загинеш у боротьбі за неї».

З вдячністю віддаймо честь тим воїнам, які полягли, щоб вічно жила нація та ідея Української Самостійної Соборної Держави.

Відаймо честь тим воїнам, яким, з Волі Божої, судилося діждатися незалежної України і свідчити нинішнім поколінням українців і світові про цю героїчну добу в історії нашого народу.

ВШАНУЙМО ЇХ!

Провідники Церкви і нації про УПА

«Любов до батьківщини оперта на любові до Бога»

«Після Бога першенство має любов Батьківщини.

Любов Батьківщини оперта на любові до Бога і з нею злита в одну велику любов, повинна бути діяльна-активна.

З тої жертвенної любови до своєї Батьківщини-України зродилась Українська Повстанська Армія, що стала живим оплотом, наявним символом і вогненним знаменом на майбутнє для прийдешніх поколінь... Родилась вона зі

свідомости молодого покоління і готовости зі зброєю в руках і жертвою свого життя боронити свій нарід перед смертю.

І хоч якою нелюдною є кожна війна, то шануючий себе народ і свідомо своєї приналежності до нього людина, мають не тільки право, але обов'язок в обороні найшляхетніших wartości людства — волі, справедливости, національної незалежности.

ісповіді віри в Бога, своєї рідної Христової Церкви і Божого миру між народами світу зробити все, щоб відкрити шлях для встановлення Божого закону на своїй землі.

Отож Українська Повстанська Армія родилася з християнської свідомости про конечність боротьби проти сатани і його земних служителів...

І хоч багато воїнів Української Повстанської Армії ворог загнав до в'язниць і таборів смерті, як це він зробив з ієрархією, священиками і вірними Українських Церков: хоч ворог намагався знеславити воїнів і мучеників, нищив надмогильні хрести і заорював танками могили воїнів Української Повстанської Армії,

він не зумів знищити її. Вона існує як жива легенда, бо відає себе під Пречистий Покров Пресвятої Богородиці...

Як Глава і Батько Української Церкви потверджую і благословляю шляхетну постанову Української Повстанської Армії.

Зокрема в 40-річчя народження Української Повстанської Армії, що припадає на осінь цього року, кличу і благаю всіх українців в Україні і на поселеннях, без різниці релігійних і політичних переконань, по Божому, гідно відмітити ці роковини і тим дати доказ нашої християнської і національної зрілости.

І якщо моя просьба і моє благання не траплять до Ваших сердець, щоб зрушити Ва-

ше сумління, тоді нехай до Вас усіх промовлять голосом грому море крови Ваших братів і сестер, їхнє мучеництво і ісповідництво, могили поляглих за волю Батьківщини, тайги Сибіру засіяні їхніми кістками, замучені, померлі і живі свідки за те, щоб напередодні Ювілею Тисячоліття християнства в Україні, знову засяяв хрест св. ап. Андрея в престольному граді Києві».

† Йосиф, Патріярх Дано в Празник Покрови Пресвятої Богородиці при соборі святої Софії в Римі 1/14 жовтня 1982

(З послання Патріярха Йосифа з нагоди 40-річчя УПА).

Степан Бандера про УПА

Питання: Які є сили українського визвольного руху?

Степан Бандера: Українські визвольні змагання очолює Українська Головна Визвольна Рада, що постанала 1944 року, діє в Україні як революційний найвищий орган українського народу в протиставленні до московської експозитури — т. зв. уряду УССР. УГВР, що має характер революційного парламенту, і її виконний орган — Генеральний Секретаріат — перебувають ввесь час в Україні.

Українська Повстанська Армія — це підпільна революційна військова формація, що веде мілітарну боротьбу в рамках цілої революційної дії.

Питання: Яке відношення між ОУН і УПА?

Степан Бандера: Найтісніша співдія. УПА постанала із збройних відділів ОУН під час II світової війни, коли мілітарна боротьба розгорнулася у великих масштабах, на два фронти, проти німців і проти большевиків. Основою УПА стали військові відділи ОУН, але в УПА входять теж не члени ОУН, всі, хто хоче брати участь у збройній боротьбі проти ворога за волю України. УПА побудована й діє на принципах чисто мілітарних в достосуванні до підпільних умов. УПА веде мілітарні операції в рамках цілої революційної боротьби, яку практично організує й провадить ОУН.

Питання: Чи ви є комендантом УПА?

Степан Бандера: Ні. Головним Комендантом УПА є ген. Тарас Чупринка.

Питання: Яке його відношення до ОУН?

Степан Бандера: Він є другим Головою Проводу ОУН.

Питання: Які є дії УПА?

Степан Бандера: Операції УПА, їхні розміри і форми є кожночасно достосовані до ситуації. Під час війни і зразу після її закінчення УПА діяла більшими військовими одиницями, переводила мілітарні акції великих розмірів, олановувала повністю великі територіяльні смуги.

В сучасній, стабілізаційній ситуації, форми дії УПА є інші, як під час війни. В роках 1945-1948 большевики кількома наворотами провадили масові акції для ліквідації політичного підпілля. Багато дивізій оперували по кілька місяців по цілій території України. Коли дивізії советської армії виявились дуже малонадійними, від 1946 року большевики уживають майже виключно військ НКВД. Ані відділів УПА, ані цілого революційного підпілля ОУН большевикам не вдалося знищити...

(З інтерв'ю чужоземним журналістам 1950 року)

«Її генеза лежить у державному Акті 30 червня 1941 року»

стині існувала і діяла українська влада».

Ярослав Стецько
голова Українського Державного Правління 1941 року

«УПА — це не була армія без Держави, це не була армія буз революційно-державного чи політичного проводу; її генеза лежить в Державному Акті 30 червня 1941 року, її головнo-командувач був одночасно головою Проводу ОУН в Україні, членом Державного Правління, головою Державного Секретаріату УГВР.

Це була підпільно-повстанська держава, яка в тіні меча УПА-ОУН протривала так довго на українській землі, доки принаймні на її частині існувала і діяла українська влада».

"На крові тих, що впили на полі бою в обороні рідних хат, сімей і населення, в наступі на гестапівські й енкаведівські гнізда й загони, в індивідуальному двобою в час конспіративної підпільної роботи, на крові тих, що замучені по тюрмах і таборах, виросла безсмертна легенда воюючої нації, що вогненним смолоскипом горить у серцях і душах народу й освічує шлях у майбутнє. Україна живе й бореться та силою здобуває перемогу. Хай же вічна слава буде впавшим героям, що склали своє життя на жертівнику нації!"

(З Деклярації Проводу ОУН)

ЗАЯВА ГОЛОВНОГО КОМАНДУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНЧОЇ АРМІЇ

Як нам на українських землях стало відомо, деякі українські політичні групи на еміграції піддають під сумнів право Української Головної Визвольної Ради (УГВР) репрезентувати Українську Повстанчу Армію (УПА), заперечуючи право УГВР виступати як найвище політичне представництво і керівництво українського визвольного самостійницького руху.

Ці ж самі емігрантські кола, використовуючи понадпартійність УПА, пробують заперечувати ту велику організовуючу ролю, яку відіграла ОУН, керована Степаном Бандерою, в процесі утворення та зростання УПА й яку (ролю) ця організація далі відіграє сьогодні.

У зв'язку з цим Головне Командування Української Повстанчої Армії заявляє:

1. Українська Повстанча Армія постанала з бойових груп ОУН (керованої С. Бандерою) 1942 р. в умовах завзятої боротьби українського народу проти гітлерівських загарбників. На протязі 1942-43 рр. в УПА включилися українські народні маси. УПА стала виразно всенациональною збройною силою. Вона стала найповнішим і загальним виявом самостійницької боротьби всього українського народу. З уваги на ці обставини виникла потреба утворити всенациональне політичне керівництво визвольно-революційної боротьби українського народу. Ініціативу створення такого керівництва взяла на себе УПА. Як найважливіший пункт п'ятформи для створення всенационального політичного керівництва визвольної боротьби українського народу УПА висунула вимогу визнання потреби й доцільности активної революційної боротьби проти окупантів. На цій основі в липні 1944 р. (з конспіративних причин у всіх дотеперішніх публікаціях був подаваний червень 1944 р.) на підпільнім з'їзді політичних діячів, які станули на висунуту через УПА п'ятформу і які в той час були на українських землях, утворилася Українська Головна Визвольна Рада. Перший Великий Збір УГВР теж прийняв постанову про доповнення складу УГВР всіми тими політичними самостійницькими партіями й окремими політичними та громадськими діячами, які в майбутньому стануть на прийняту Першим Великим Збором УГВР П'ятформу УГВР.

2. Від моменту утворення УГВР Українська Повстанча Армія підпорядковується лише УГВР і визнає УГВР за єдине своє представництво й керівництво. Від липня 1944 р. УГВР безпосередньо на українських землях фактично керує УПА і в політичній, і в організаційно-персональній площинах. Виступати від імені УПА за кордоном уповноважене лише Закордонне Представництво Української Головної Визвольної Ради.

3. Українську Головну Визвольну Раду визнає й підтримує український народ на землях. За закликом УГВР український народ суцільно бойкотував, не зважаючи на найдикий терор ворога, «вибори» в т. зв. верховну раду РСРП 10-го лютого 1946 р. За закликом УГВР він так само бойкотував 9-го лютого 1947 р. «вибори» в т. зв. верховну раду УРСР. Російсько-більшовицькі окупанти не могли зібрати навіть 10% добровільних голосів. І цей, власне, всенародний бойкот обидвох «виборів», проведений за закликом УГВР — це, в умовах більшовицької окупації України, найкращі вибори УГВР. Цим бойкотом «виборів», як також найширшою підтримкою УПА український народ недвозначно заявив, що він визнає УГВР за свій найвищий Політичний Провід.

4. Українська Повстанча Армія понадпартійна. В ній борються всі, кому дорога справа Самостійної Української Держави, без різниці поглядів, політичних переконань і партійної приналежности. Але рівночасно з цим УПА цілком визнає той велетельський вклад, що його внесла ОУН, керована Степаном Бандерою, в справу утворення, зміцнення й розвитку УПА. ОУН поклала основи під УПА, вона скріпила її своїми високодійними кадрами (члени ОУН становлять понад 50% усього складу УПА), вона відстоювала її політично від нападок як з боку опортуністичного табору, так і з боку національних ворогів України, вона доклала найбільших зусиль для успішного розвитку УПА і докладає їх сьогодні в рамках УГВР.

Головне Командування Української Повстанчої Армії сподівається, що ця Заява внесе нашої еміграції повну ясність у висвітлених нами питаннях, і вірить, що українська, як давня, так і нова еміграція потратить гідно репрезентувати наш народ перед світом, що вона йтиме разом зі скривавленим у боротьбі краєм під керівництвом Української Головної Визвольної Ради до великої мети — Української Самостійної Соборної Держави.

28 вересня 1947 р.

Генерал Тарас Чупринка
Головний Командир УПА

З друкарні ім. С. Петлюри

Оригінал: Архів ЗП УГВР, Г 1-1, стор. 6, розмір 24х17 см, фотокопія: Архів «Літопис УПА».

РОМАН ШУХЕВИЧ

(1907-2007)

Цього року минає сто років з дня народження головного командира Української Повстанської Армії (УПА) Романа Шухевича, особи, яка безперечно була однією з найяскравіших постатей українського руху в XX столітті. Його участь в Українській Військовій Організації (УВО), Організації Українських Націоналістів (ОУН), УПА, Українській Головній Визвольній Раді (УГВР) стала важливою

Йосиф і Євгенія Шухевичі, батьки Романа.

запорукою розвитку цих структур та утвердження їхньої провідної ролі у боротьбі українців за свою незалежність.

● Народився Роман Шухевич (при хрещенні отримав друге ім'я Тарас), син Осипа-Зиновія та Євгенії Стоцької, 30 червня 1907 р. у м. Львові, на вул. Собіщизни № 7 (сучасна Довбуша № 2).

● У містечку Краківці на Львівщині минуло дитинство Романа Шухевича. У 1914 р. його родина переїхала до Камінки-Струмислової (тепер м. Кам'янка-Бузька). Тут він закінчив початкову школу. Навчання хлопця продовжив у Львові у філії Академічної гімназії. У цей період (1917-1925 рр.) молодий Шухевич мешкав під опікою бабці Гертіни на

РОМАН ШУХЕВИЧ, 1908 рік.

вул. Собіщизни, № 7 (сучасна Довбуша № 2).

● У 1925 р. Роман Шухевич вступив у ряди Української Військової Організації.

● У вересні 1926 р. Шухевич вступив до Львівської політехніки на дорожньо-мостовий відділ. У червні 1934 р. закінчив навчання з дипломом інженера. У роки навчання у гімназії та в політехніці Роман Шухевич був активним членом «Пласту» (1-ий курінь ім. П. Сагайдачного, 7-ий курінь ім. кн. Льва, 1-ий курінь УСП (Улад старших пластунів) ім. Ф. Черника, 3-ий курінь УСП «Лісові чорти», 10-ий курінь УСП «Чорноморці») та різних спортивних товариств. Ще гімназистом він був одним із організаторів пластового гуртка «Ясний тризуб» (1922), а пізніше куреня «Чорноморці» (1927).

Улюбленими видами спорту Шухевича були копаний м'яч, кошківка, відбиванка, біг, плавання, а також пляжний спорт. Окрім спорту, юнак займався музикою і співом. На початку 1930-х рр. він був

студентом заочного курсу музичного інституту ім. М. Лисенка у Львові у класі фортепіано.

● У 1928-29 рр. Роман Шухевич відбывав військову службу в польській армії. У 1930 р. Р. Шухевич одружився з дочкою пароха с. Оглядів Наталією Березинською (13.II.1910 – 28.II.2002). Там 28 березня 1933 р. у них народився син Юрко. Після окупації Західної України більшовиками Наталія Шухевич із сином, щоб не потрапити в тюрму, перейшла нелегально кордон і добралася до Кракова, де зустрілась із чоловіком. Тут 16 жовтня 1940 р. народилася їхня дочка Марія. Під час німецько-радянської війни у липні 1941 р. Н. Шухевич перебралася до Львова. Тут із двома дітьми проживала до арешту 17 липня 1945 р.

● 2 лютого 1929 р. у Відні була створена Організація Українських Націоналістів. Бойовим референтом Крайової Екзекутиви ОУН у 1930-1934 рр. був призначений Роман Шухевич «Дзвін».

● Роман Шухевич «Дзвін» поряд з іншими діячами із середовища Академічного дому (Степан Бандера-«Лис», Степан Ленкавський, Ярослав Стецько-«Карбович», Ярослав Старух, Зенон Косак, Михайло Колодзінський-«М. Будзак») долучився до вироблення тактики, яка оформилася в концепцію «перманентної революції». Р. Шухевич брав активну участь у дискусії щодо побудови та організації армії в ОУН.

● У червні 1934 р. у зв'язку з убивством польського міністра внутрішніх справ Броніслава Перацького поліція провела масові арешти серед членів ОУН. 18 червня арештовано Романа Шухевича і згодом, 6-7 липня, заслано до концентраційного табору у Березі Картузській.

● 19 січня 1935 р. Шухевича відправлено на слідство до Львова, де він сидів у тюрмі «Бригідки» на вул. Городецькій. На Львівському процесі над ОУН (25.V – 26.VI.1936) йому інкримінували «державну зраду» та звинувачували у належності до Крайової Екзекутиви ОУН. Романа Шухевича було засуджено на три роки ув'язнення з урахуванням слідчого арешту. На підставі проголошеної у 1935 р. урядової амністії він вийшов на волю 27 січня 1937 р., пробувши пірроку у концтаборі та два роки у тюрмі.

● Після звільнення у 1937 р. Роман Шухевич проживав із родиною у Львові, на вул. Косинерській, 18 а (сучасна вул. І. Карпинія), і працював у рекламній кооперативі «Фама», яку, власне, сам і організував в березні 1937 р. Вона мала виконувати подвійне завдання – політичне й фінансово-економічне. Ця фірма стала легальним прикриттям для діяльності ОУН.

● У жовтні 1938 р. на Закарпатті постала незалежна Карпатськоукраїнська держава. Наприкінці грудня 1938 р. Роман Шухевич нелегально перейшов польсько-чехословацький кордон і добрався на Різдво 1939 р. до м. Хуст. Тут він разом із провідними членами ОУН створив Генеральний штаб національної оборони Карпатської України. В обов'язки поручника «Бориса Шуки» (тодішній псевдонім Р. Шухевича) входило поповнення Січі кадрами, організація фінансової допомоги та зв'язку. Під час нападу угорської армії на Карпатську Україну поручник «Шука» брав активну участь у боях.

Після окупації Карпатської України у березні 1939 р. Угорщиною Р. Шухевич через Румунію і Югославію дістався до Австрії, де зустрівся з членами Проводу ОУН. Провід ОУН доручив йому справи зв'язку із Західною Україною, зокрема конспіративний зв'язковий пункт у Данцігу.

● Восени 1939 р. Роман Шухевич разом із родиною проживав у Кракові. Він виконував функції референта зв'язку у Проводі Українських Націоналістів (ПУН) на чолі з полк. Андрієм Мельником.

● На конференції ОУН 10 лютого 1940 р. у Кракові, на якій було створено Революційний Провід ОУН на чолі зі С. Бандерою, Р. Шухевич увійшов до складу членів Революційного Проводу й був призначений Крайовим Провідником ОУН на західно-українських землях, що за пактом Молотова-Рібентропа відійшли до Німеччини (Підляшшя, Холмщина, Надсяння та Лемківщина). У Військовому штабі ОУН він керував підготовкою і навчанням провідних військових кадрів, які мали стати командирами майбутнього українського війська. Шухевич брав активну участь у нарадах II Великого збору ОУН, що відбувся у квітні 1941 р.

● Весною 1941 р. Провід ОУН домовився з німецьким командуванням про вишкіл військової частини Дружин Українських Націоналістів, які мали воювати на території України проти більшовицьких окупантів за відновлення державності. Р. Шухевич погодився очолити ДУН з розрахунком, що у майбутньому Леґіон зможе стати базою для формування української армії. Український леґіон 18 червня від'їхав до Рашева, а 30 червня прибув до Львова, де того ж дня було проголошено Акт відновлення Української держави. Німецька влада поставилася до цього вкрай вороже. Голову Проводу ОУН Степана Бандеру та голову Державного Правління Ярослава Стецька було арештовано. У зв'язку з цим Леґіон, який на той час перебував біля Вінниці, відмовився від подальшої служби в німецькій армії. У серпні його зняли з фронту, інтернували й перевели до Німеччини. Тут українських вояків реорганізували в Охоронний батальйон № 201, і за індивідуальним контрактом вони змушені

були погодитися на ще один рік служби. 16 березня 1942 р. батальйон був направлений в Білорусь в околиці м. Боровки для охорони військових об'єктів та боротьби проти советських партизанів. Після року служби всі вояки на чолі з Шухевичем відмовилися продовжувати службу. 6 січня 1943 р. їх відправили під охороною до Львова, куди вони приїхали 8 січня 1943 р. Роман Шухевич, знаючи, що

Родина Шухевичів: 1-ий ряд зліва – Юрій Старосольський, Роман Шухевич, Володимир Рожанківський, 2-ий ряд зліва – Йосипа Рожанківська, Ольга Бандрівська-Шухевич, Євгенія Шухевич з сином Юрієм, Гертіна Шухевич з Ігорем Старосольським, Володимир Шухевич, Ірина Шухевич-Рожанківська з сином Стефаном, Ярослав Рожанківський, 3-ій ряд зліва – Тарас Шухевич, Йосип Шухевич, Володимир Старосольський, Дарія Шухевич-Старосольська з донькою Ульяною, Ірина Кормах-Шухевич, Володимир Шухевич, Теодор Рожанківський.

всіх старшин арештують, непомітно зник від гестапо.

● Після втечі з-під німецької варті 8 січня 1943 року Роман Шухевич зв'язався з Проводом ОУН та приєднався до боротьби, очоливши військову референтуру. У травні став членом Бюра Проводу ОУН, згодом – Головою, а на III Надзвичайному великому зборі ОУН 21-25 серпня 1943 року був обраний Головою Бюра Проводу ОУН і призначений Головним Командиром УПА.

ОУН та особисто Романа Шухевича було скликано збори, на які прибули представники діючих в Україні політичних організацій. У результаті наради було створено Українську Головну Визвольну Раду, яка стала найвищою владою під час боротьби за УССД. Виконавчим органом УГВР був Генеральний Секретаріат. Головою якого обрали Романа Шухевича-«Лозовського». Його ж затвердили на посаді Секре-

таря військових справ і Головним Командиром Української Повстанської Армії.

На думку Провідника ОУН Степана Бандери, основним завданням ГС УГВР було «очолення визвольної боротьби українського народу та протиставлення в Україні урядові УССР як експозитурі російсько-більшовицької імперії».

● 5 березня 1950 р. Роман Шухевич загинув у підпільній штаб-квартирі в с. Білогорща біля Льво-

Пластова штафета 1929 р. на Янівському цвинтарі коло могил січових стрільців. У першому ряді 1-ий зліва (з кубками) – Юрій Шухевич, 2-ий – Антін Силецький, 3-ій – Антін Івахнюк, НН. У другому ряді 1-ий зліва – Роман Шухевич, 2-ий – Ярослав Карпевич, 3-ій – Петро Галбей.

● Під час німецької окупації України Роман Шухевич перебував переважно по лісах, а від серпня 1944 р. з приходом советської влади – по селах.

● За керівництва Шухевича відбулася подальша еволюція ідейно-програмних засад націоналістичного руху, що відображено в Постановках III Великого збору ОУН. У них підкреслено, що ОУН бореться: проти всіх видів тоталітарних систем; за побудову демократичного державного порядку в Українській державі; за право кожної нації на самовизначення; проти імперій та імперіалістів.

● Конференція повелених народів сході Європи й Азії відбулась 21-22 листопада 1943 р. в с. Будераж на Рівненщині. Завданням заходу було вироблення узгодженого плану боротьби проти спільних окупантів. Активну участь у Конференції брав і Головний командир УПА «Тарас Чупринка».

● З метою об'єднання всіх національно-державницьких сил українського народу в боротьбі за державну незалежність 11-15 липня 1944 р. з ініціати-

ва у бою з окупантами. Через п'ятдесят один рік, 23 жовтня 2001 року, з метою увічнення його пам'яті на цьому ж місці було створено меморіальний музей генерал-хорунжого УПА Романа Шухевича при Львівському історичному музеї.

● Недаремно сучасники довірили Романові Шухевичеві керівні пости у визвольному русі: Головного командира УПА (1943-1950), генерал-хорунжого (з 1946); члена Українського Державного Правління (1941), Голови Бюра Проводу ОУН (1943-1950), Голови Генерального Секретаріату УГВР і Генерального Секретаря військових справ (1944-1950). Його відзначили найвищими нагородами УПА – Золотим хрестом бойової заслуги I класу та Золотим Хрестом заслуги. Іменований Гетьманським пластуном-скобом і нагороджений Пластовим золотим хрестом. Роман Шухевич – одна з найвидатніших постатей національно-визвольної боротьби 1930-х-50-х рр., символ героїчної боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу.»

РОМАН ШУХЕВИЧ

(1907-2007)

Роман Шухевич (з автоматом) розмовляє з Катериною Мешко, зліва від них стоїть Дмитро Грицай. Імена воїнів, яких видно на задньому плані, неустійнені. 21-22 листопада 1943 р., с. Будераж Рівненської області.

«ШУХЕВИЧ ЗАГИНУВ У БІЛОГОРЦІ, ЩОБ ЖИТЬ ЧУПРИНКОЮ В ВІКАХ»

... Григорій Чупринка, розстріляний московсько-большевицькими наїзниками, був відомий, як організатор подібного повстанського типу боротьби... Роман Шухевич... свідомо прийняв приbrane ймення цього першого наддніпрянського Чупринки, який жив, боровся й загинув за ті самі ідеї, за які в Білогорці наклав головою Роман Шухевич. І фактично дії обох зіткнулися в одне. Ім'я Тараса Чупринки стало символом для всієї України, символом боротьби... за всі тридцять років нашої доби.

...Револьюційна армія, якою є УПА — це передусім політична армія. Її основний кадр творять члени політичної організації, які творять ідейне унапрямлююче ядро. Тією Організацією на Рідних Землях є ОУН, якої Головою проводу в Україні був Роман Шухевич. Тому Т. Чупринка-Тур-Лозовський — це передусім політичний провідник, бо стояв на чолі політичної організації (ОУН), яка організує в найвищій мірі політичну боротьбу українського народу. Як Голова Генерального Секретаріату УГВР, підпільного уряду України, тим більше мусів зосереджувати в собі риси політика-революціонера. Саме це, що в одній особі в Ньомі зосереджувалися: військовий стратег, політичний провідник і державний муж — давало запоруку всестороннього розвитку й росту української національно-визвольної революції. Чупринка був військовий стратег і не в меншій мірі широкого розміру політик. Було б великою помилкою, коли б наша сучасна історіографія забувала цей момент, що ми маємо до діла з постаттю найбільш усебічною під кожним поглядом...

І прийде час, коли вся Україна поставитиме йому пам'ятники слави і, якщо не розкинув ворог його кісток, спіchnуть вони в Київському Пантеоні Невмирущих.

Білогорща буде колись місцем прощі українських патріотів, бо там загинув Роман Шухевич, «щоб жити Чупринкою в віках».

Ярослав Стецько,
5 березня 1951 року

Роман Шухевич з сестрою Наталкою, кінець 1930-х років.

Зліва: Роман Шухевич, Юрій Березинський, Анатолій(?)

Дім в Білогорщі, де 5 березня 1950 р. загинув ген. Тарас Чупринка (фото 1950 р. з ГДА СБУ)

Фото частини речей, вилучених МГБ в штаб-квартирі в Білогорщі після загибелі Романа Шухевича (фото 1950 р. з ГДА СБУ)

Зліва: НН, Роман Шухевич, НН, Наталя Шухевич, Юрій Березинський, НН, НН, НН, Юрій Шухевич.

Роман Шухевич, 1944 р.

Наталя Шухевич, дружина Романа Шухевича, з донькою Марією

ПОСМЕРТНЕ ФОТО РОМАНА ШУХЕВИЧА

Роман Шухевич, Волинь 1943 р.

ЗУСТРІЧ З БАТЬКОМ

Юрій Шухевич

Прихід советів до Галичини на довгий час перервав мої зустрічі з батьком. Був арешт цілої родини, дитячі будинку у Чорнобилі й Сталіно (нині Донецьке). Була втеча з Донеччини.

У Галичині я зумів через підпілля встановити зв'язок із батьком. І ось нова зустріч у лісі коло села Підгороддя на Рогатинщині (Івано-Франківська область). Був кінець вересня або початок жовтня 1947 року. Майже цілу ніч ми говорили про нашу родину, її арешт, дитячий будинок, втечу з нього, мандри по Україні та інше. Тоді, власне, батько сказав мені, що вони, тобто підпілля, борються не за те, щоб помститися за жертви, а за те, щоб подібне не могло більше повторитися. Згодом додав, що я, очевидно, мрію про підпілля, збройну боротьбу, але тепер не ті часи. Я повинен вчитися, бо воно, старше покоління, приречене загинути у цій збройній боротьбі, бути фізично винищеним. Мине час, і ми, моє покоління, маємо підняти народ на боротьбу за нашу державність. А хто буде це робити, коли ми, такі молоді будемо знищені? Інша справа, якби склалася така ситуація, що можливе повстання проти окупантів. Тоді він не мав би нічого проти того, щоб я пішов воювати. Він благословив мене на такий чин, і навіть якби мені довелося загинути в цій боротьбі, то, як би йому не було тяжко, сприйняв би мою смерть як гідну смерть за свій народ. І я знов, хоч і з неохотою, попрощався з думкою йти в УПА: не міг не

признати його слупності.

Наступна зустріч відбулась у Львові на Замарстинові, у помешканні Ярослава Давидовича. Були ми разом кілька годин. Розмовляли про те, що треба буде поїхати і забрати з дитячого будинку в Сталіно мою семирічну сестру Марію. Поговорили і про моє життя-буття, про плани на майбутнє. Під вечір розійшлися. То було 17 січня 1948 року. Живим батька мені вже не довелося бачити...

Я був уже досить «старим» в'язнем. Прецінь, відбув два роки у слідчих в'язницях МГБ. Сидів у

чинається звичайна в'язнична метушня.

Минув сніданок, сплило ще 2-3 години, ідесь об одинадцятій по мене прийшли. Повели не на допит у кабінет слідчого, а в приміщення адміністрації. У кімнаті чергового стояв мій слідчий майор Гузєєв, із ним ще якісь незнайомі кагебісти в цивільному. Серед них вирізнявся один у шапці, солдатській тілогрійці, ватяних штанах, кирзових чоботях, підперезаний широким старшинським ремнем, на якому пістоля. Попри все було видно, що то не рядовий: так одягнені їздили гебісти

там стояли гаражі МГБ). До нас приєднуються інші гебісти. Цілою групою, осіб 8-10, заводять мене до гаража.

Іду просто. Нараз мене повертають наліво. Роблю кілька кроків і мимоволі зупиняюся: в одну мить зрозумів усе, що сталося. Коло стіни гаражу соломка. На соломі лежить людина, вкрита цельтою. Цельта закриває все тіло, крім ступнів. Одного погляду на ті ступні було досить, щоб зрозуміти, що я не помилявся. Передо мною лежить батько! Це його ноги з характерним високим підбиттям.

Хтось із чекістів здійняв цельту. Батько лежить у білій вишиваній сорочці, райтках. Ноги босі. Видно, що його роззули, бо ноги чисті, незабруднені. Сорочка розцеплена. На груді спустився ланцюжок з мадальйончиком Богоматері. Ліва рука витягнена вздовж тіла, права — на грудях. На сорочці під грудьми вище пояса видніють закривавлені сліди від куль. На правій скроні обпалене волосся, а на щоці запікса струмок крові. Обличчя спокійне, без найменшої гримаси болю чи страху. Сірі очі розплющені й задивлені в далечінь.

Я вклякнув на коліна. Гузєєв питає, чи пізнаю. Відповідаю легким нахилом голови. Чую голоси інших гебістів: «Відій, доходілся, догулялся!». Я мовчки схилиюсь, щоб поцілувати батькову праву руку. Один із гебістів хапає мене за плече. Скидаю його руку з плеча, і мені дають спокій. Цілую батька в руку. Спазми стискають горло, але стримуюся, щоб не заплакати, щоб вони всі тут не побачили моїх сліз, і тут-таки відчуюю своєрідну радість: не дався батько живим. Знаю, що то значило б для нього в ті часи. Мене підхоплюють, зводять на ноги, випроваджують...

І ще роками мені снитиметься батько — молодий, усміхнений, живий, а на правій скроні червоніє струмок крові...

Минуло сорок років. Село Білогорща, хата, де була криївка мого батька, де це все сталося. Зі мною мої сестра і син. Кладемо квіти коло хати. Здіймаю капелюха, щоб помолитися за упокій душі поляглого.

Водний табір пластуців куреня «Чорноморці», село Монастирок, 1929 рік. На передньому плані перший справа Роман Шухевич.

Юрій і Марія Шухевичі, Львів, 1942 рік

Юрій ШУХЕВИЧ, син генерал-хорунжого Романа Шухевича-Тараса Чупринки:

— Батько був людиною глибоко віруючою і взяв на себе відповідальність за цей рух, за цю боротьбу. Не думайте, що для віруючої людини так легко взяти на себе відповідальність за тисячі людських життів, за людей, які неминуче будуть страчені. (І ворожі життя також.) Однак він не побоявся. Нині люди часто не вміють і не хочуть брати на себе відповідальність.

Запам'ятався батько мені людиною сильною, рішучою, відважною, і завдяки тому його поважали і слухали. Він завжди розумів і

мотиви, і наслідки своїх вчинків, чи то у старшому віці, чи то у молодому, коли 19-річним виконував завдання, знаючи, якщо зловлять його, то не помилують. Загалом він добре усвідомлював, що старим не буде ніколи, не встигне зістаритися...

Пам'ятаю, що любив музику — Гріга, Шопена, любив співати і народні пісні. Крім політехнічного вчився ще заочно у консерваторії у класі фортепіано. Музичний інститут закінчив також його молодший брат Юрій. Вони часто виступали у Львівському оперному театрі, де Юрій співав під музичний супровід батька. Також він знав добре польську, українську, німецьку класичну літератури, читав напам'ять мені вірші Шевченка та Міцкевича.

Наталя Шухевич про мужа

...В сорок п'ятім році мене арештують... А я ще перед тим стрічаюся з мужем. Стрічаюся й говорю йому: «Слухай, Романо, дивися...» То було під цвинтарем Личаківським у Львові. І кажу: «Слухай, та ви нічого не маєте. Ви без машин, без нічого, та вони вас всіх вистріляють, вилапають». Він каже: «Знаєш що? Я не можу виїхати, доки з-за границі від Проводу не прийде нам, що ми маємося вицофати. А, по-друге, ти знаєш, як я тебе люблю. Україну — більше як тебе». Ну й на тім скінчилося. Ми вже більше не стрінулися.

Г. Дем'ян: А ви знали, яку посаду він займає?

Наталя Шухевич: Ні. Я не знала. Я не була в Організації. Люbila свій нарід і могла ся присвятити йому, але в Організації не була.

...А довідалася я, що муж мій жиє, то вже в тюрмі... Тільки від людей. Про Юрка я все знала, що він сидить. Бо то все хтось сидів, то то знаєте, як то політв'язні, то єден другому якось переказували. Ну, переказали, що Юрко сидить... А потім, що він (Роман) згинув у п'ятдесятому році...

Він був Людина, ще скажу. Він був надзвичайно інтелігентний, культурний... Такий строгий, але і дуже доброго серця. Його дуже любили всі хлопці. Він був вимогливий, але зі серцем...

Наталя Шухевич з сином Юрком, с. Оглядів, 1933 р.

Роман Шухевич (у другому ряді третій зліва)
під час пластової мандрівки, 1926 р.

Зліва Роман Шухевич з невідомим.

Степан Бандера

«Дух, віра і хоробрість»

(Слідами сл. пам. Романа Шухевича)

...
Минуло десять найважчих років боротьби ОУН-УПА в повоєнній підбольшевницькій дійсності. Щоб усвідомити собі всю її вагу, треба пригадати: скільки людей повірило б в 1944-1945 роках, що ця боротьба втримається десять років у такій обстановці. А сьогодні вже загально утвердилось упевнення, що і в дальшому більшовикам не вдасться її зламати і вони змушені вголос признати її живучість!

В тому найбільша заслуга незрівнянної ідейності, героїзму, жертвенності і бойовості всіх кадрів ОУН-УПА та українського населення, що їх підтримує з повною посвятою, а по-друге — далекозорого, мудрого і мужнього провідництва сл. пам. Романа Шухевича і всього керованого ним провідного кадру.

Героїчна смерть Шухевича-«Чупринки»-«Тура» — це найбільша втрата українського визвольного руху, яка потрясла ним на довгі роки. Але він переносить і той найважчий удар, тому що в ньому живе дух, віра і хоробрість того найбільшого Провідника і Командира — ген. «Чупринки»-«Тура».

Володимир Янів

«Не ділив нації на „ми” і „ви”»

...
Наука соціології підпільних рухів ставить собі питання: чи революціонери, привиклі до нищення, до валення, до руйнування в стані на місце знищеного поставити щось нове, своє власне, тривке? Сотні історичних прикладів начебто заперечують цю можливість. Тим часом Шухевич є доказом, що така синтеза революційності й глибокого конструктивізму є можлива. Це впевнює, що Шухевич був державним мужем на велику міру.

...
Поєднання протиріч, всесторонність, ширина політичного горизонту дозволяла Шухевичу розуміти других, навіть тих, з якими він не погоджувався. Це було основою його толерантності у відношенні до політичних чи світоглядних противників. Це давало йому змогу бачити широку концепцію визвольної боротьби цілого українського народу, а не тільки одної якоїсь партії, світоглядного руху чи організації. Шухевич ніколи не ділив нації на «Ми» і «Ви», а нація ввижалася йому завжди як моноліт, який в вирішальний момент вміє перемогти неістотні розходження.

Мирослав Кальба

«Не мав ненависти до ворогів»

...
Шухевич не мав ненависти до наших ворогів. Хай послужить такий випадок. В одній місцевості у Білорусії був дитячий гуртожиток. Були в ньому головно зморені голодом російські діти. Шухевич звернувся до вояків відділу, який там стояв, щоби відмовляти собі дещо з їди та щоби рятувати тих голодних дітей.

Шухевич був надзвичайно релігійною, сентиментальною та музично обдарованою людиною. Часто ми, старшини, після зайнять вечорами заходили до кімнати Шухевича. Не раз пізно він, втомлений, клався спати і в нашій присутності клявся на коліна та молився. Ми часто в тому його пізніше наслідували...

«Пан Отаман»

Богдан Чайківський

...

Роман Шухевич 1926 рік.

У в'язниці Роман поведився дуже гідно. Його всі там поважали. Було таке, що до хати приходили час від часу злодії, що сиділи з ним в одній келії, й казали: «Пан отаман просив переказати те-то й те-то...». Пізніше, коли він уже був на волі, я часом ходив з Романом на Кракедани (базар), де можна було купити різні речі, переважно крадені, й там він зустрічав знайомих з в'язниці. Часом то були злодії, і всі вони з великою пошаною до нього ставилися, на-

зивали «пан отаман». Говорили здебільшого по-польськи, але ук-

казав йому, що в його адвоката вкрали такі-то машинки, він не багатий і хотів би мати їх назад. Той пішов поміж злодій, через півгодини вернувся й сказав, що ті машинки вже у Кракові, але через кілька днів адвокат їх дістане. І так сталося: за пару днів їх йому привезли до хати.

Іншого разу до Романа підійшов якийсь злодій і каже: «Зайдім тут недалеко, коло церкви Юра, в кнайпу на чарку. Пригадаємо старі часи, як ми сиділи разом в Бригідках. Роман погодився. Зайшли до тої кнайпи, а там сидить комісар поліції. Роман каже: «Я не буду сидіти з ним в одній кімнаті». А злодій на то: «Певно, що ні. Ми підемо в іншу: маємо тут свою осібну кімнату». Роман пояснив мені, що злодії мають контакти з тим комісаром поліції, опікуються ним, аби при потребі скористати з його послуг.

Якось ішли ми з Романом з церкви св. Юра. Приступає до нас якийсь цивіль. Роман каже: «То є шеф розвідки польської». Той вітається з нами й починає говорити до Романа: «Пане інженере...». А Роман до нього: «Я би не хотів, аби ми так зустрічалися й бачилися. Люди виходять з церкви, побачать нас і скажуть, що я ваш агент». А той відповів: «Ні, вони, напевно скажуть, що шеф розвідки розмовляє з шефом контррозвідки». Таке було їхнє ставлення до Романа...

Зі Львова «Нахтігаль» пішов на схід, потім був у Білорусію. В Білорусії загинув заступник Шухевича, мій товариш. Роман оповідав мені цікаві речі, наприклад, про те, що вони мали пильнувати, щоб партизани не нападали на залізничні мости. Роман пішов до вітця місцевої громади й сказав йому: «Я хочу поговорити з провідником комуністичного під-

пілля. Я не питаю, знаєш ти його чи ні. Я хочу з ним зустрітись. Хай скаже, де і коли». Вони зустрілися, і Шухевич йому сказав: «Ми не хочемо з вами воювати, бо ми не зброд німецької застави. Але ми домовимось так: там, де є наш відділ, ви не робите жодних саботажів. Я не буду проти вас воювати й на додаток випущу всіх ваших з тюрми». Відтоді на його території було спокійно, не було жодних історій.

У 1944 році ми востаннє бачилися з Романом. Він завжди був оптимістично, радісно настроєний. В дивізії тоді широко дискутувалася справа розстрілу сотника УПА, який пішов на співпрацю з німцями. Роман сказав: «Цей старшина був дуже добрий командир. Але наказ, що нікому не можна на власну руку домовлятися з ворогом, він зламав. Польовий суд покарав його розстрілом. В майбутньому ми мусимо завести залізну дисципліну, інакше не втримаємося.

...
Розповідали мені потім його сестра і Марушка про такий випадок. Його батько лежав хворий спаралізований вдома у ліжку. Маму забрали до тюрми. Помешкання батьків Романа було на поверсі, а на партері москалі поставили варту й чекали, що Роман прийде відвідати хворого батька. Одного разу приїхав високий чин НКВД з двома вояками. Офіцер сказав охоронцям чекати вниз, а сам піднявся сходами. Батько відразу впізнав його, бо то був Роман, але не міг говорити. По розмові він зійшов вниз і поїхав разом з варткою. То було цілком у стилі Романа.

Роман був, як називали його націоналісти, 105-відсотковий. То була найвища оцінка тих, хто належав до ОУН...

«З таким і жити добре, і вмирати не страшно»

Петро Дужий

... Роман Шухевич був високоосвіченою особою. Він розумівся у всіх дисциплінах військової справи, у теоретичному та практичному плані, в організації збройних сил. Провідник ОУН прекрасно знав історію України та всесвітню історію, літературу, мистецтво, музику. Крім своєї рідної — української, а також польської та німецької, Шухевич чудово знав старослов'янську, латинську та старогрецьку мови. Проте своїми знаннями він ніколи не чванився, висловлюючись про них аж надто скромно.

... Згадаю такий епізод. Улітку 1944 року сотня «Левів», командиром якої був сотенний «Дир», будучи в Карпатах, перехворіла, втратила боєздатність. Майже всіх переслідував шлунковий дискомфорт. Сотня перемаршувала аж у Бібреччину (тепер Жидачівського району) у Юшківський ліс, що на захід від села Дев'ятників. Там під наглядом медиків стрільці проходили лікування. Вислід був добрий, бо майже всі видужали, але залишилося десь зо два десятка «і хворих, і вже не зовсім хворих», яких медицина на-

СПРАВА РОМАН ШУХЕВИЧ З НЕВІДОМИМ.

зиває реконвалесцентами. Для них було ще спеціальне харчування.

У той час Головний Командир УПА разом з автором цієї статті, з Йосипом Позичанюком-«Шу-

гаєм», Петром Федунюм-«Полтавою» і ще з півтора десятком охоронців подався у нічний час у зону розташування сотні «Левів», з якою в лісі й заночували. Вранці сотенний наказав спорудити з гілляччя щось на зразок стола, ще й накритого скатертиною, на якому поставлено сніданок для двадцяти осіб, тобто для Головного Командира і прибулих з ним. На сніданок подали білий хліб із маслом, каву з молоком. Тоді Шухевич дав команду: оці сніданкові порції віддати срільцим-рекнвалесцентам, а для гостей подати звичайні стрілецькі пайки. А сотенному пояснив: «Ми всі наражені на невігоди. Ті невігоди несуть однаково і стрільці-рядовики, і командири, а особливо опікуватися треба хворими і тими, що до здоров'я повертаються». Шила в мішку не втаїти. Стрільці сотні «Левів» усе те бачили. Вони і не знали, що це Головнокомандувач УПА, хоч здогадувалися, що якийсь вищий військовий чин, бо наказує сотенному. Але насамперед в тому командирові вони бачили свого брата, свого друга, свого батька. «З таким і жити добре, і вмирати не страшно», — говорили стрільці між собою. Ось такий був Роман Шухевич, генерал Тарас Чупринка!

Музей і пам'ятник Романові Шухевичеві в Білогорці.

Ген. Павло Шандрук

«Властивості вселюдські і вояцькі»

(У 20-ліття від смерті)

... Очолював майже на протязі семи років бойову діяльність УПА генерал Роман Шухевич-«Тарас Чупринка». Щоб уявити собі людський образ тієї людини-вояка і командира, треба в ній бачити властивості вселюдські та вояцькі. Один з його близьких товаришів з часів високих студій у Львівському університеті так окреслює юнацький та майбутнього вождя УПА характер: спокійний, завжди зрівноважений, вдумливий, енергійний, доступний, товариський, захоплений спортсмен, взагалі людина непересічного інтелекту, але при тім веселої вдачі. То є такі людські прикмети, що, згідно з історією воєнного мистецтва, завжди були властиві всім великим полководцям, від Олександра Македонського і Ганнібала починаючи. Коли вже тоді між студентами Політехніки йшли розмови про українську національну політику, то погляди Романа Шухевича були завжди в оперті на «озброєний народ». Очевидна річ, що такі властивості його характеру відбилися на його дальшій житті та допровадили його в найкритичніший для нашого народу добі до посту вождя революційної збройної сили, який він все ж у підготовці її до визначеної цілі намагався, як знаємо з історичних матеріалів, а про що найкраще знають самі вояки УПА, надати властивості повної військової: піднести мораль, волю виконання, поглибити вишколення, вщепити людяність, глибоку релігійність, але понад усе свідомий патріотизм. Такою людиною був генерал Роман Шухевич.

Богдан Кравців

«Приходив молитися за Україну»

... З доручення Української Військової Організації Роман Шухевич виконує у 1926 році атентат на польського шкільного куратора Собінського. Робота була «чисто» й акуранто проведена, і польська поліція не дізналася до кінця, хто був насправді виконавцем атентату. Все ж, будучи глибоко релігійним, як свідчить його товариш і член тогочасної КУ ОУН Володимир Янів, переживав глибоко і тяжко свій вчинок і судив себе за порушення Божої заповіді: «Не убий!». «Кожен постріл у його житті, кожен наказ до акції був у нього окуплений найтяжчою ціною, бо боротьбою совісті», — пише Янів. І далі: «Вся його життєва ментальність й особисті звирювання свідчать про те, що кожен акт був попереджений в ньому судом, чи був він у праві це робити. Цей самосуд тривав роками й, імовірно, ніколи не кінчався». «А втім, — стверджує Янів, — ОУН саме під проводом Шухевича перейшла шлях від індивідуального терору до масової боротьби, і це найкраще говорить про глибоку еволюцію, вповні узгіднену з законами Божественної науки».

... Про свої зустрічі з Шухевичем-«Чупринкою» розповідав шахтарям-українцям у Бельгії під час поминок Генерала Всеч. о. Рижак: «А другий раз, — говорив він, — побачив я Т. Чупринку в 1944 році, відправлючи Службу Божу в каплиці на передмісті Львова. Цілу Службу Божу він стояв виструнчений, ніби хотів випросити в Бога якнайбільше щастя для України. Тепер, коли згадаю його, передо мною стоїть отой із Служби Божої в каплиці на передмісті Львова. Відтоді з'являвся він у каплиці майже щовечора. Приходив з лісу молитися за Україну, приходив просити в Бога благословення і допомоги на святе діло».

Ю. Кр-ний

Небезпечна зустріч

(Спомин про Романа Шухевича)

... Одного разу (а це було вже коротко перед вимаршем дивізії на фронт) вибрався я на зустріч з Романом. Я знав одну з хат, де перебував Роман і де була умовлена зустріч. Було вже зовсім темно і час, коли цивільні мешканці не мали права ходити по вулицях. Я був у мундирі старшини т. зв. Ваффен-СС, отже, мене можна було вважати також за старшину гестапо, бо умисне не мав я на рукаві плаща левика.

Хата була на одній з вулиць, периферії міста. Коли я зійшов з головніших, дещо освітлених вулиць, стало темно, тихо, порожньо. Було небезпечно, бо польське підпілля рівно ж діяло і особливо нападало на вояків, щоб здобути зброю. А старшина мав пістолу. В таких випадках я не носив пістолі в кобурі, а лише в кишені, а тепер витяг пістолу з кишені, готовий до пострілу, ніс в рукаві плаща. І чим більше наближався до хати, тим більше був обережний. Очі привикли вже до присмерку, і я дещо бачив. Кількасот кроків було ще до хати, коли я ледве побачив, як від стін будівель відірвалися, а потім знову прилипили дві постаті. Неприємна справа. Поляки, бандити, гестапівці? Хто може бути? Може, це гестапо спостерігає хату? Може, я запізнівся? Ні, це неможливе, бо я вважав. Що мені тепер робити? Ясно, що тепер у напрямі хати не піду. Що скажу, коли це такі німецька поліція?

Під час короткої моєї застанови вдалося їм дещо зблизитися до мене. Я зважився і нагло скрутив у бічну вуличку, щоб знову втекти на освічені вулиці. Коли я по кількох хвилинах опам'ятався, мої переслідувачі були і ближче. Я приспішив крок, але вони також. Коли побачив, що не вдасться мені втекти на ясну вулицю вчасно, вирішив стріляти.

Нараз серце мені якось так дивно стукнуло, як то буває під час страху. Навпроти мене на віддалі п'ятдесяти метрів з'явився новий небажаний гість. «Відтинають мені дорогу, — майнуло мені в голову. — Ти, с... сину, — думаю собі, — тебе вже мушу стукнути», — майнула постанова. До мене прийшов цілковитий спокій. З пальцем на курку швидко зблизився до своєї жертви. Іншого виходу не було, бо ті вже тепер були ззаду. Допушть його на п'ятнадцять... ні, ще час, на десять метрів... Вже. Господи! В піт мене кинуло всього. Це ж він, Роман! Він мене вже давно пізнав, бо знав, що я маю бути. Я вхопив його і притис до стіни.

— Дивись, — кажу, — мабуть, гестапо. Він ще їх не бачив. Коли ж побачив, аж закрляв. — Ти маєш щастя, — каже він, додаючи умовленого знака. — Це моя охорона. Хлопці добрі, але небезпечні. Могли шльопнути. Потім узяв мене під руку, і ми пішли в ніч. А його хлопці дивились нам услід. Може, жалували, що я не гестапівець і що не здобули пістолі. А вона була в мене добра.

«Це була справжня армія жінок»

Ольга Ільків

... Дівчина, жінка — цвіт України. З якою посвятою жертвували себе, як же вони віддано рушили на службу святій ідеї незалежності. Це була справжня армія жінок. Жіноцтво виступало як ніколи досі в історії України масово і беззастережно. І ворог хоча думав, нівежив, розпинав, але не міг протистояти тій силі, якою наділяв сам Бог ту ніжну половину нашої нашої, яка не тільки продовжувала рід наш, але встала у страшну вирішальну годину на захист як українська Берегиня. Як відчайдушно ринули на захист прав своєї коханої землі свого на-

роду ці спадкоємиці древніх амазонок. Молодесенькі дівчатка вели ночами повстанців. Не буди згадувати про всі обов'язки жіночі, вони вже давно відомі й описані, але ніхто, а може, мало хто застановляється над тими новими завданнями, що припали на їхню долю. Чоловік ховався, стріляв і відстрілювався, а останню кулю беріг для себе, щоби не потрапити скаженим гідри в зуби. А жінка? Вона мусила витримати і фізично, і нервово. Які тільки ролі припадали їй і який частий перехід від одної з них до другої. Це був суцільний велетенський театр життя, де всі мали свої страхітливі ролі, кінцевою розв'язкою яких

було життя або смерть. А точніше, життя чи пекельні передсмертні муки. Ми, жінки, грали свої ролі завзято. Нам довіряв той, хто за всіх відповідав — провідник Роман Шухевич. Він розумів увесь трагізм і героїзм жіночої долі. А ми були окрілені його довір'ям. Під час їзди чи то поїздом, чи верхи на відкритій тягарівці нашою зброєю була усмішка, впевненість у собі, пісня. Часто чудом рятувала витримка й холодна кров... Мені пригадується одна тривожна зимова ніч, коли мене вела дівчинка через замерзле велике озеро Білина (Самбірський ра-

йон). Ми йшли до Конюшок Королівських. Дівча молоденьке, мороз, світить місяць, а десь далеко гукає і спалахи освітлюють нам шлях. І ми, дві комашки серед того зимового «карнавалу», і тільки Бог наш над нами. А чорний ліс, вікові сосни у білих шапках і у снігових шубах, і веде мене дівча. Це щось неймовірне, якийсь чад, якась зимова казка-феєрія, зимовий туман і світло у душі. Наче загінотизовані, дівчата йшли з вірою, надхненню на поклик ОУН, понад краєм страшної безодні, ризикуючи зірватися у прірву мук і людського пекла — не того, що під землею, а створеного людьми на землі...

ЖІНОЧІ ОБЛИЧЧЯ ОУН-УПА

Чому для молодих українок, які брали участь у національно-визвольній боротьбі, Україна була понад усе — сім'ю, заміжжя, продовження роду?

Іван Крайній

Один із феноменів національно-визвольної боротьби середини минулого століття в Україні — масова участь у русі опору жінок-українок, в основному молодих. В історії інших народів теж не бракувало відважних воїнів у спідницях, починаючи від легендарних амазонок та Жанни д'Арк. Проте юні українки, котрі виконували завдання ОУН-УПА, на п'єдесталі світового воєнізованого жіноцтва займають особливе місце. Більшість із них, на противагу тулому фанатизму та безшабашній сміливості, були добрими, ніжними, ширими мрійницями. І водночас непохитними в усьому, що стосувалося державницької ідеї і національної гідності, пам'ятаючи про це і в безвиході

оточеної енкаведистами крівки, і в безконечності сталінських таборів.

За спогадами провідниці жінок-повстанців Станіславщини, тоді 20-річної Марії Скрентович-Лаврів (псевдонім Звенислава), через рік перебування засуджених українок у заполярному воркутинському таборі його начальник, якого каторжанки прозвали «Чорним ужасом», привселюдно заявив, що бандерівки — найчесніші і найпорядніші з-поміж усіх бранок. «На це, — пригадує пані Марія, — звертали увагу і численні комісії, які проводили перевірки у бараках. Ми відзначалися чистотою, акуратністю, дружністю і моральністю поведінки».

Серед учасниць національно-визвольної боротьби було чимало жінок-лідерів, яскравих особистостей... Проте ідею незалежної України в ті роки відстоювали тисячі скромних і самовідданих українок, котрі не претендували і не претендують на окремий рядок в історії, але без яких ОУН-УПА ніяк би не змогла упродовж десятиліття протистояти найбільшій армії світу...

Чорна вишиванка

Слова: Олександр Шевченко
Музика: Олександр Шевченко

Десять років горіла земля у людей під ногами.
Десять років стогнала земля від ворожих чобіт.
Десять років карпатське село вже не спало ночами,
Десять років чекало синів своїх біля воріт.

Кожен день за селом у лісах скреготять автомати.
Кожен день умивається ранок в гарячій крові.
І холодної темної ночі до нашої хати
Принесли молодого хлопчину брати лісові.

Мотив 2:
А коли партизана Карпати покликали сині,
І коли вже нарешті настає розлучатися час,
Він сорочку свою позоставив на пам'ять дівчині:
"Нехай носить твій син і нехай пам'ятає про нас".

Приспів:

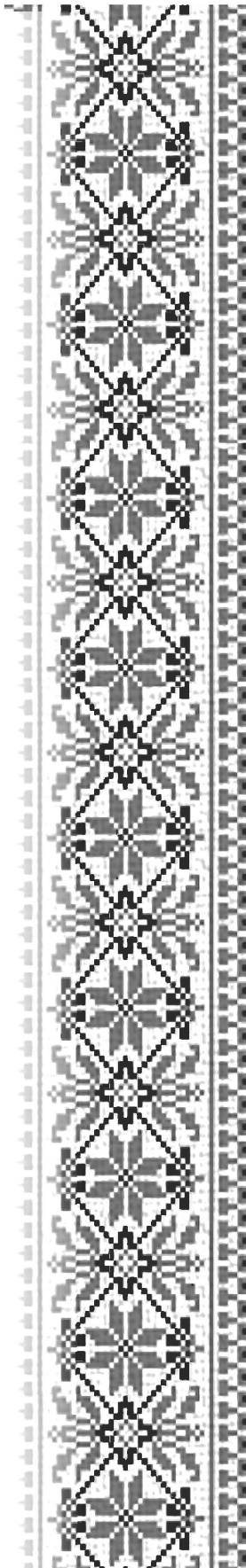
Чорна-чорна була та сорочка, чорніша від ночі.
Чорна-чорна, як смерть.
Чорна-чорна, як свіжа рілля.
Чорна-чорна була та сорочка, як хлопцеві очі.
Чорна-чорна була, як моя українська земля.

Мотив 2:
Довго-довго лежала сорочка у бабиній скрині,
Довго-довго чекала пошани, людського тепла.
І нарешті настала пора: я вдягнув її нині;
По щоці у бабусі тихенька сльоза потекла.

Мотив 3:

І в душі зазвучали ніколи нечувані струни,
І сама мимоволі розпрямилась гордо спина.
Що б не сталося зі мною і де би у світі не був я,
Передам ту сорочку онукам своїм і синам.

Приспів:
Чорна-чорна вона, та сорочка, чорніша від ночі.
Чорна-чорна, як смерть.
Чорна-чорна, як свіжа рілля.
Чорна-чорна вона, та сорочка, як хлопцеві очі.
Чорна-чорна вона, як моя українська земля.

«Генерале..!»

Микола Лебедь

...
Генерале! Сім років Ти керував визвольною боротьбою в Україні й поза її межами. Сім довгих років ворог — ворог всього людства — віддавав всі свої сили, маючи в розпорядженні всі засоби найновішої техніки, кидав найкращих й найжорстокіших своїх сатрапів в погоні за Твоїм життям. Скільки разів Ти виходив за ці роки побідно з боїв, засідок, провокацій! А кожної мінuti на протязі тих років ворог шукав Твоєї смерті. Скільки разів Твої вояки, добровольці легендарної УПА, й безіменні українські патріоти та члени революційного підпілля заслонювали своїми грудьми й своєю смертю Твое життя! Так згинув командир УПА Твого охоронного відділу сл. п. «Назар», що, оточений ворогом, подав

себе за Тебе й окликом в бою: «Вище майора не піддамся» — змусив виступити майора військ МВД вперед, щоб перед своєю смертю покарати смертю ворога.

...
Ти не уступив з поля бою й тоді, коли Твої друзі не могли довше скривати перед Тобою трагедії Твоїх найближчих — Батьків, Дружини, сина Юрчика й дочки Марійки...

Ти не залишав поля бою й тоді, коли Твое серце з перевтоми, виснаження й болю за впавших відмовляло битися... Ні, Ти, генерале, остав в Україні й зложив своє так коротке життя згідно з Твоїми словами і коли — як же давно вже! — прощав тих, що їх вислав за кордони України. Бо на запит тоді, чи думаєш рівно ж опісля вийти з України, ти відповів: «Ніколи! Остану й останемо з народом. А ко-

ли прийдеться впасти, — хай наші кості остануть в українській землі».

5 березня Ти зів останній свій бій з ворогом на світанку нових світових подій, а може, рівно ж на світанку Волі українського народу... Під Твоїм командуванням сім років вела боротьбу УПА, а 5 років — в періоді т. зв. світового миру. Твоя Армія проломила залізну заслону, якої досі не проломив ще ніхто інший. Без жодної зовнішньої допомоги Ти, Генерале, не тільки не сканітулював перед ворогом, але доказав світові правильність боротьби з російським більшовизмом та успішність тієї боротьби. І світ сьогодні вже визнав цю Правду, хоч не визнав ще формально визвольної боротьби українського народу, що всередині СРСР йде в авангарді боротьби двох світів...

«Героями є наші селяни»

Ірина Козак

...
Роман Шухевич був особисто дуже скромною людиною. Тому він довго не хотів прийняти ранги генерала, мотивуючи це тим, що не має для цього відповідного формального вишколу. З його скромності випливало також те, що не любив назви герой, — зокрема, коли це мало відноситися до його особи. Одного разу він дуже різко zareagув на таку оцінку і заявив, що якщо говорити про героїстство, то на це заслуговують наші селяни. Ми,

ті, що добровільно рішилися бути учасниками визвольної боротьби, маємо зброю і можемо дорого продати своє життя. Зате селяни є безборонні, вони залишаються по своїх хатах зі своїми дітьми, готові взяти на себе всі удари, але не дивлячись на те — вони беззастережно підтримують нас і дають нам потрібну поміч. Без них наша боротьба була б неможливою.

...
Шухевич не мав ніколи ілюзій до того, яка доля його чекає. Коли в липні 1944-го року Загальний Збір УГВР одногосно вибрав

його Генеральним Секретарем УГВР, він сказав таке: «Ми всі вояки УПА і всі підпілляники, зокрема і я, повністю свідомі, що раніше чи пізніше нам доведеться згинуть в боротьбі з брутальною силою. Але запевняю вас, — ми не будемо боятися вмирати, бо вмираючи будемо свідомі того, що станемо добрим української землі. Ця наша рідна земля потребує ще багато добра, щоб у майбутньому виросла на ній нова українська генерація, яка довершить те, що нам не суджено було завершити. Ми віримо глибоко в українське молоде покоління, що прийде після нас...».

«Картина була зворушлива...»

Одарка Гусяк

...
Провідник ніколи не погоджу-

вався на серйозними розмовами. Навіть коли мовчав, думка його працювала і вигляд був зосереджений. Мабуть, для відпруження читав

змовно, тепер програємо, має колосальне значення для нашої історії, для майбутнього покоління. Бо на цій героїчній боротьбі те нове покоління продовжить нашу справу».

Час від часу для зв'язку приходили до Білогорщі хлопці з охорони. Одного разу застала я Олексю Гасина. Картина була зворушлива: сиділи один проти одного на стільцях, в руках по картоплі, але не дивлячись на те — вони беззастережно підтримують нас і дають нам потрібну поміч. Без них наша боротьба була б неможливою.

дискусії, і виглядало, що один одного в чомусь переконує. Це була їхня остання розмова. Коли я прийшла за кілька днів, провідник розповів, що Гасин як пішов тоді з Білогорщі до Львова, так і не повернувся. Згодом дізналися від жінки, яка мала зустрітись з ним у призначеному місці, до якого він уже доїжджав трамваем, що після короткої перестрілки неживого Гасина винесли з трамваю. Це було біля головної пошти, де тепер встановлений барельєф одного з найвизначніших військовиків — полковника Олексю Гасина. Його провідник високо цінував...

Роман Шухевич з Олексом Гасиним та Галиною Дидик у Білогорщі.

вався на кращі умови життя в підпіллі: харчувався, спав, одягався, як і всі інші. Не носив жодних відзнак, але сам і його оточення завжди дбали про чистоту і охайність, наскільки це було доступним (в бою, очевидно, не про це думалося). Тонко відчував і сприймав гумор, любив пожартувати і посміятися. Був музикальний, мав абсолютний слух і приємний тембр голосу. В основному вільний час (якщо взагалі його можна назвати вільним) проводив за читанням, роздумами,

художньою літературою, цікавився російською класикою. Регулярно провідник прослуховував новини по радіо різними мовами, найчастіше англійською, яку опанував самотужки. У ті місяці, коли проживав у Білогорщі і серце вимагало відпочинку, після обіду прилягав на годину (не виключено, що з рекомендації лікаря). Може, не завжди засинав, але лежав спокійно, без руху горілиць з повернутою на бік головою...

У 1950 році провідник нам сказав, що «Та боротьба, яку ми, бе-

Олексю Гасин, Галина Дидик, Роман Шухевич і Дарія Гусяк.

Полк. Василь Кук

«Вміння працювати з кадрами»

...
Життя Романа Шухевича було таке ж, як і всіх революціонерів-підпілляників. Зі всіх боків чекала на них смерть, і постійно треба було бути готовим до бою. Його бойова охорона, в залежності від потреб безпеки, нараховувала від 5 до 20 осіб, включаючи зв'язкових та кур'єрів. На постої в лісі у вільний час любив грати в шахи. Шахіст був добрий і рідко вдавалось мені виграти в нього партію. Кожну свою перемогу супроводжував висловом Франка: «Жеб так гордо не ревів».

Любив розповідати цікаві історії й слухати розповіді інших. Не палив, але запальничку завжди мав з собою, щоб у потребі засвітити та прочитати в темряві «грипс» (підпільну записку). Любив співати, жартувати, задавати стрільцям дитячі загадки. Одне слово, в його товаристві всі почували себе вільно, приязно. Був глибоко віруючий, але цього не демонстрував і толерантно ставився до всіх українських вірувань і церков, а також до невіруючих. На ший носив християнський медальйон і ніколи з ним не розлучався. Глибоко переживав за долю своєї родини, за сина Юрка, дочку Марусю, за дружину Наталку.

...
Притаманна йому була дуже важлива риса характеру, що свідчить про нього як про справжнього провідника-командира. Це його вміння працювати з кадрами: не просто ними керувати, а так робити, щоб підлеглі самі хотіли виконувати доручення, щоб наказ провідника-командира ставав їхнім особистим бажанням. Такий командир в силу своїх природних здібностей створює особливу духовну атмосферу дружби і єднання з підлеглими...

Ірина Козак

НАТАЛЯ ШУХЕВИЧ

Наталья прожила дуже важке життя. Радості та щастя в її житті не було багато. Зі своїм чоловіком вона жила всього несповна чотири роки, не враховуючи коротких і рідкісних зустрічей. Наталья Шухевич відзначалася життєвою й політичною принциповістю. Вона ніколи не відреклася своїх поглядів і свого чоловіка. Вона не засудила його діяльності ціною скорішого звільнення з ув'язнення. Доба, в якій жила Наталья Шухевич, була унікальною і неповторною. Наталья Шухевич була небуденною людиною, дійовим патріотом, з постійною готовністю до жертви в ім'я своєї батьківщини. Характерним для неї був всенациональний, державницький спосіб думання і безмежна любов до України. Одного разу Роман Шухевич сказав своїй дружині: «Наталю, Ти знаєш, як я Тебе люблю, але Україну більше!». І така настанова була у його дружини. І тому вона могла перетерпіти все в ім'я України. Скромність до самозаперечення — це одна із ознак її характеру. Вона не шукала слави, такий спосіб думання був їй чужий. Щирість і відвертість у відношенні до людей створювали довкола неї дружню атмосферу. Вона все була погідною, ніколи не нарікала на своє життя і такою залишилась в моїй пам'яті.

Наталья Шухевич-Березинська (фото з архівної кримінальної справи КГБ).

«Коли я почула цей постріл...»

Галина Дидик

...Раптом хтось стукає до дверей сильно, дуже сильно. Провідник відразу заскочив до криївки, а я пішла відчиняти двері. Подивилась — а там стоять озброєні (того ніколи не бракувало), один із наставленим дулом до дверей. Ясно стало, що щось недобре. Але ми були домовилися, що якщо щось таке, я їду відчиняти двері, якщо нема чогось нагального, бо все-таки є можливість комусь вискочити. І я собі подумала так: може, той один чи два увійдуть до середини, і поки будуть обшук робити, то Провідник може вискочити чи сховатись десь. Мене взяли відразу за руки, і коли йшла я сходами догори, то почала відразу голосно говорити: «Чого ви тут боїтесь? Тут нікого нема. Чого ви тут шукаєте?» Я навмисне говорила голосно, щоб дати знати Провідникові. Мене запахли в кімнату, посадили на табуретку і вимагають сказати, хто тут ще є. Зі мною було їх двоє, але чую, що по сходах ще йдуть.

Ну, очевидно, справа дуже погана. Тримайте за руки. Чую: «А, Галина! От тут родимка. Ми знаємо її». Я заперечую, що я не Галина (а тоді я, здається, називалась Антоніна Кулик, переселенка). Говорю голосно, а все наслуховую, що діється там, у криївці. А мені відразу кажуть сказати, де Роман, що вони знають, що він десь тут є. Відразу обіцяють, що буду мати добре життя і т. д. А я кричу, що нікого не знаю. Очевидно, Провідник відразу зрозумів, хто тут є. Бо була у нас домовленість, що коли почую один постріл, то тоді я вже можу робити, що хочу, що кожний з нас рятує себе як може, чи рятує себе, чи когось іншого.

— Як то один постріл? Це значить, що вбив себе?

— Ні, не вбив себе, а це тільки сигнал, мовляв, до цього часу я охороняю, а після пострілу я уже можу робити те, що хочу. Він може втікати, а я можу чи то боронитися, чи теж утікати. Коли я почула цей постріл, то шарпнулась (мене тримали руки) і ска-

зала: «Ой, лягаймо, бо зараз будуть стріляти» — і побігла до другої кімнати, а вони за мною. Я лягла на підлогу, і кілька з них також лягло, решта не лягали, були відважніші. Я лежачи, почала добувати отруту (ціннісний калій), поклала поміж зуби і жую.

...Як лягла на підлогу в кімнаті, чула, як на вулиці раз, другий, третій стріляли. Я так і зрозуміла: це вже кінець. А потім ще чула: «Єсть! Он убіт!» Значить, Шухевич себе застрілив, а ще, здається, якогось офіцера, а також солдата...

...

— В 1948 році провідник поїхав лікуватися в Одесу. Це було досить складно, бо серед людей він уже давно не був, звик іншими командувати, а тут довелося мені ним командувати, бо я йому сказала, що він їде «як пакунок», але за все я відповідаю. Дістали ми документи і поїхали в Одесу. Я дістала місце в санаторії «Лермонтовський» — лікувати серце,

бо справді у Провідника було дуже вже бідне серце і високий тиск. Були призначені купелі. Провідник йшов купатися, сидів у ванні, а я у коридорі на всякий випадок. Це був перший раз.

Другий раз ми знов поїхали в Одесу, але того разу в санаторії не можна було дістати місця. Лікував нас тоді єврей Шубладзе. Він сказав, що краще було б поселитись в селі. Я знайшла таке село — Карачанівку за Одесою, і там Провідник жив цілий місяць і справді підлікувався. То було в 1949 році.

Був такий випадок. Ми жили над морем в якихось господарів. Рано ходили митись на море. Я уже помилась і йду туди, де мився Провідник. Бачу, що він щось у воді шукає. Виявляється, загубив ланцюжок з медальйончиком Матері Божої. Сказав: «Я згубив, уже не знайду. Це значить, що я скоро загину». Ми шукали-шукали, але де ж це можна в такій піску, коли вода ще ним рухає, хвиля набігає. Так і не знайшли. То було для нас дуже прикре...

Жінки в УПА

Курсанти і командири підстаршинської школи групи «Турів»

УПА і Кубань

(«УМ»). — Донци! Украинские повстанцы — бандеровцы бьют Гитлера и Сталина! Украинские революционеры — Ваши друзья по оружию! Не стреляйте украинских повстанцев, которые подняли борьбу против гитлеровских и сталинских извергов человечества! Долой гитлеровско-сталинский террор! (Донці! Українські повстанці — бандерівці б'ють Гітлера і Сталіна! Українські революціонери — Ваші друзі по зброї! Не стріляйте українських повстанців, які підняли боротьбу проти гітлерівських і сталінських недолюдків людства! Геть гітлерівсько-сталінський терор!)

Боротьба Козачої повстанської армії проходила у традиціях УПА з Великої України. І то не дивно, бо українці скрізь є однаковими, і саме в буремні роки війни двох імперій українська нація в єдиному пориві піднялася на боротьбу не за інтереси німецьких чи радянських нацистів. Піднялися українці від гір Карпатських аж по Кавказькі! Стали під червоно-чорними та блакитно-жовтими прапорами до лав УПА — від Вісли і аж по Кубань.

Партизани «діда Очерета»

Важко уявити, що найсхіднішими теренами, де точилися бої за участю українських повстанців, є Кубань! КОПА — або Козача повстанська армія — аналог УПА на Кубані. Її вояки боролися проти більшовицької влади і проти німецьких окупаційних сил. Бойова структура — як і в УПА, привітання — «Слава Кубані! — Слава героям!». Проте ані жінок, ані осіб російського походження в КОПА не брали. Не брали також осіб низько освічених (межа була — не менше семи класів). Тактика КОПА була суто партизанською, повстанці у сутичках з загонами НКВС або міліції боронили населення станиць, та аулів від більшовицького свавілля. Відячні кубанці давали харчі, одяг, іноді переховували в себе поранених. Слухали роз'яснення причин боротьби за свободу Кубані. І погоджувалися з ідеєю єднання з єдинокровною Україною.

Восени 1941 року, коли більшовики відступали на Схід, на Кубань прибули ройовики з Південної похідної групи ОУН. У серпні 1942 року з українського берега на Кубань перейшла група оунівців, операцією керував кубанець Петро Плек («дід Очерет»), мешканець станиці Довжанської. У жовтні 1942 року оформлюється Єйський окружний провід ОУН(Б) на чолі зі Спиридоном Ткаченком («Голубом»), який підтримував зв'язок із націоналістичним підпіллям у Маріуполі. У липні 1944 року, коли на Кубань повернулися комуністи, ОУН(Б) організувало десант на чолі з сотником «Шумом» (Василем Плетнем, родом зі станиці Батуринської). Також на кубанський берег висадилися старшини УПА «Зоря», «Беркут», «Десна», «Дніпро» (Дмитро Гречух), «Мить» (Дмитро Коваленко). Вони мали доправитися поїздом до Туапсе під виглядом солдатів будівельної роти. Втім до Туапсе вони не дісталися, а вийшли на станції Хандиженській, і там, в горах Кавказу, вже восени того ж року постали підрозділи сотенних «Шума» (85 бійців) і «Гомона» (125), декілька розвідувальних роїв: загалом близько 250 осіб.

КОПА підтримувала зв'язок з оунівським підпіллям на Великій Україні — через Гарячий Ключ — Канівську — Єйськ — Маріуполь — Одесу на Буковину, до члена проводу ОУН Миколи Арсенича-Березовського (псевдо — «Полковник»). Трималася КОПА аж до 1950 року. Тоді, не маючи ресурсів для продовження боротьби, саморозпустилася...

(Збережено правопис оригіналу — ред.).

Слава Україні!

Героям Слава!

Гомін Українська Повстанча Армія

Рік І.

Листопад 1944 р.

Ч. 1.

Видає Українська Повстанча Армія

Присяга вояка Української Повстанчої Армії

Затверджена УГВР і введена наказом ГВШ ч. 7. з 19. VII. 1944.

Я, воїн Української Повстанчої Армії, взявши в руки зброю, урочисто клянусь своєю честю і совістю перед Великим Народом Українським, перед Святою Землею Українською, перед пролитим кров'ю усіх Найвищих Синів України та перед Найвищим Політичним Проводом Народу Українського:

Боротись за повне визволення всіх українських земель і українського народу від загарбників та здобути Українську Самостійну Соборну Державу. В цій боротьбі не пожалію ні нрови, ні життя і буду битись до останнього віддиху і остаточної перемоги над усіма ворогами України.

Буду мужнім, відважним і хоробрим у бою та нещадним до ворогів землі української.

Буду чесним, дисциплінованим і революційно-пильним воїном.

Буду виконувати всі накази зверхників. Суворо зберігатиму військову і державну таємницю. Буду гідним побратимом у бою та в бойовому житті всім своїм товаришам по зброї.

Коли я порушу, або відступлю від цієї присяги, то хай мене понарає суворий закон Української Національної Революції і спаде на мене зневага Українського Народу.

Присяга воїнів УПА у Космачі. (Фото з архіву СБУ)

За що бореться Українська Повстанська Армія

У програмному документі зі серпня 1943 року зазначалося: «Українська Повстанська Армія бореться за Українську Самостійну Соборну Державу і за те, щоб кожна нація жила вільним життям у своїй власній, самостійній державі. Знищення національного поневолення та експлуатації нації нацією, система вільних народів у власних, самостійних державах — це єдиний лад, який дасть справедливу розв'язку національного і соціального питання в цілому світі.

УПА бореться проти імперіялістів та імперій, бо в них один пануючий народ поневолює культурно й політично та визискує економічно інші народи. Тому УПА бореться проти СРСР і проти німецької «Нової Європи».

УПА ТА УГОРСЬКЕ ПОВСТАННЯ 1956 РОКУ

Тисячі українських повстанців у Карпатах

Агентство «Юнайтед Пресс» із Відня подало 15 грудня 1956 року інформацію про дії українських повстанців у Карпатській Україні й західних областях України. «З Відня інформують, що українські повстанці вивели з рейок багато советських поїздів з військовим постачанням для советської армії. Це сталося минулого місяця у зв'язку із новими заворушеннями проти большевицького уряду».

Західні джерела стверджують, що тисячі українських партизанів оперують у Карпатських лісах. Партизани, згідно з повідомленнями, висадили в повітря багато залізничних ліній, перериваючи лінії постачання для російських військ в Угорщині.

Крім цього Лайос Ледерер з «Лондон Обсервер Сервіс» пише під датою 16 грудня 1956 року з Лондону про заворушення в советській армії в Угорщині. При цьому він підкреслює, що головною роллю відіграли в цьому українці — старшини і бійці советської армії. «В останньому тижні, — пише він, — деякі старшини (советської армії — прим. ред.), головню українці, перейшли зі своїми відділами на сторону угорських повстанців і звернулися із закликом до других відділів піти за ними. Деякі відділи перейшли зі своїми танками, а інші тільки з легкою зброєю.

Згадані старшини, подаючи свої прізвища й ранги, пересилали через військові радіоапарати заклики українською мовою до своїх товаришів по зброї, щоб вони приставали до них.

Військові кола визначають число організованих відділів, які взяли участь у цих заворушеннях, на 15,000. Найбільша частина їх прилучилася до угорських повстанців у горах Борзод-Гомор на пограниччі Карпатської України».

Коли взяти до уваги інші повідомлення про посилені дії українських повстанців у Карпатській Україні та в західних областях України, то з цього виходить, що українці із советської армії масово поповнили ряди Української Повстанської Армії, яка оперує в Карпатах.

Повстанські дії в Україні 1956 року

«Торонто Дейлі Стар» за 28 грудня 1956 року приніс обширну інформацію свого кореспондента з Лондону про пожеввлені повстанські дії в Україні. Такі вістки походять від угорських втікачів, які пробілися до Відня аж з Києва. Вони розказують, що в половині грудня 1956 року відбулися в Києві демонстрації студентської молоді. До демонстрантів приєдналися великі групи населення. Окупаційна влада кинула проти демонстрантів війсьско.

Утікачі оповідають про заворушення в інших містах України. Українські повстанці напали на поїзди з депортованими угорцями. Звільнені одержували всяку допомогу від українського населення.

**Президент Франції
Шарль Де Голь: "Якби
я мав таку армію, яку
має ОУН, німецький
чобіт не топтав би
французької землі".**

Полковник Василь Кук про УПА

УПА на Лівобережжі та Сході

Учасниками українського визвольного руху були українці зі всіх українських земель. Керівником Осередньо-східних українських земель і Проводу ОУН був Дмитро Мирон-Орлик, а після його загибелі - киянин Пантелеймон Сак-Могिला. Керівником Південно-східних українських земель був я, Василь Кук – Леміш.

Повстанську боротьбу на півдні України не можна було організувати із-за відсутності відповідних географічних умов (відкритий степ). Тому учасники визвольного руху з цих територій брали участь у боротьбі на Волині.

Чисельність УПА

В час найбільшого розквіту УПА у 1943-

1945 рр. у бойових відділах УПА було приблизно 200,000 людей, а у допоміжних відділах (господарчих, санітарних, розвідці) було заангажовано ще приблизно 300 тисяч людей. У тому часі існували незалежні республіки УПА: на Поліссі – Колківська республіка УПА. Активних учасників УПА було коло півмільйона людей. Окремої статистики чисельності УПА не велося з конспіративних причин.

У 1954 році правильно говорити не про УПА, а про збройне підпілля. Курс на перехід від збройної боротьби до збройного підпілля взяли ще при Шухевичеві, коли стала очевидною міжнародна стабілізація. Всіх людей, яких можна було легалізувати, ми намагались легалізувати. Вже після 24 серпня 1991 року я знайомився з архівними документами, які свідчили про збройну боротьбу підпілля в 1961 році.

Релігія в УПА

В УПА не було прихильників сектантства. В УПА були переважно православні і греко-католики, і вони мали своїх капеланів в відділах УПА.

Операція "Вісла"

Між іншим, була в Советському Союзі тенденція, і були статті, що всі ці етнічні українські землі повинні належати до УССР. І Холмищина, і Перемищина, і Лемківщина. Такі статті були, газети повинні були б зберегтись в архівах. Це статті, які відображали позицію партії, керівництва УССР після 1939 року. Але Сталін вирішив інакше, віддати ці землі полякам по т.зв. "лінії Керзона". Так само з акцією

"Вісла" - вона б не відбулася, якби Сталін не дав на це згоди. Сталін хотів всюди, де тільки міг, знищити національно-визвольний рух, йому потрібно було ще й поляків, щоб вони змогли знищити наш визвольний рух. Так само Гітлер у угоду Сталінові віддав Карпатську Україну мадярам – він хотів задобрити Сталіна, щоб підписати договір Молотова-Ріббентропа, і так знищили наш визвольний рух на Закарпатті руками мадярів. Гітлерові Карпатська Україна не дуже й заважала – а Сталінові – заважала дуже, бо могла стати зародком української незалежності.

На тих землях, які відійшли до Польщі, визвольний рух був дуже розвинений, і рішення про "добровільне переселення" сприяло піднесенню цього руху, бо люди не хотіли виїжджати з споконвічних земель, багато людей пішли в ліс, боротись. Тоді Сталін дозволив все це знищити примусовим переселенням. Людей вивезли, а частини УПА перейшли на територію, яка відійшла до СРСР. Деякі перейшли походом в Західню Німеччину, щоб донести до світу правду про боротьбу УПА. Так що УПА не розчленувалась. А на землях, з яких виселили людей під час акції "Вісла" українське життя практично було знищене. Так що тут шкода навіть не для визвольного руху, а для всього національного життя.

Про взаємодію з росіянами

Зв'язків з РОА генерала Власова не було і не могло бути, тому що вони разом з німцями хотіли відновити Російську імперію. До росіян, як і до інших національностей, не було ворожого відношення, якщо вони не були проти Української державності. Окремі росіяни брали участь у боротьбі УПА.

З ветеранами у нас прекрасні стосунки

...
Василь КУК, Головний Командир УПА в 1950-1954 рр., голова Наукового відділу Всеукраїнського браства ОУН-УПА:

- Які вані стосунки з ветеранами Червоної Армії?

- Ми воювали проти німецьких і радянських окупантів – проти України ми не воювали. Ми воювали за українську державу. Оскільки ветерани УПА цю державу створили, то держава мусить їх визнати учасниками боротьби за неї. Це ж логічно. З ветеранами в нас прекрасні стосунки. Ми співпрацюємо з Всеукраїнським об'єднанням ветеранів Другої світової війни на чолі з академіком Юхновським. З тими людьми, які воювали проти нацизму, в нас не було й нині немає ворожнечі. Але є верхівка інших ветеранських організацій. Наприклад, та, яку очолює генерал Герасімов. Ця верхівка є виразно антиукраїнською.

...

- Ви очолювали УПА-Південь. З якого часу?

- У серпні 1941-го група ОУНівців – вихідців із Сходу України – таємно від німців вирушила до Києва, щоб там проголосити створення української держави. Але 20 серпня нас заарештували у Василькові. Я втік, і ми почали готуватися до боротьби – зрозуміло було, що з німцями треба було воювати збройно. Навесні 1942-го я вирушив до Дніпропетровська, щоб створити підпільну організацію.

- Як дніпропетровці поставилися до УПА?
- Дуже добре. Вони ще пам'ятали Голодомор і підтримали Армію, особливо коли побачили, що ми – проти німців. Особливо багато прийшло в УПА студентів і робітничої молоді. Підпільну організацію в містах нам вдалося створити, але географічно для масштабних партизанських дій край не надавався. Армійська боротьба точилася в лісах (Волинь-Полісся) і горах (Карпати). Дуже сильне підпілля було в Дніпропетровську – загалом по області в радянські часи за роботу в УПА було заарештовано близько 500 людей.

«УРСР де юре визнала УПА»

Наталія Осьмак, дошка президента Української Головної Визвольної Ради, інженер-керівник групи з проектування мостів НДІ "Київсоюзпільхпроект":

- УПА – армія українського народу, який вів боротьбу на своїй території за свою незалежність. Гасло "Свобода народам – свобода людині!" – це демократичне гасло. УПА не воювала з українцями. То була війна зі сталінською Москвою – постанова про арешт мого батька виписана на бланку РСФСР, а не УРСР.

Україна де-юре визнала легітимність тих, хто воював в УПА, ще в 1989 році, коли ВР УРСР ратифікувала Женевську конвенцію. Згідно з протоколами конвенції, національні визвольні рухи визнаються легітимними, якщо їхній особовий склад має наступні ознаки:

1. Керівництво відповідає за своїх підлеглих.
 2. Вояки мають чітку відзнаку своєї армії.
 3. Відкрито носять зброю
 4. Дотримуються в своїх діях законів і звичаїв війни.
- Українська Повстанська Армія відповідає всім чотирьом критеріям.

(Збережено правопис оригіналу — ред.).

НАТАЛІЯ ОСЬМАК З ВЕТЕРАНАМИ УПА. Київ, 2006 рік.

В. Самійленко

ЧИ ВАМ ВІДОМО, ХТО ТО Є ПОВСТАНЦІ?

XIV

Чи вам відомо, хто то є повстанці?
Це ті, що їм немає вороття
До рідних хат; десть у рові, в землянці,
Чи під кущем їх місце для життя.
Ні вдень, ні вніч, ні ввечері, ні вранці
Нема для їх долі забуття,
Бо в домах їх – замість осель руїна,
Й розстріл рідні до п'ятого коліна.

XV

Жадоба помсти за свій тихий рай
Сплюндрований у їх гартує дух;
До боротьби їх кличе рідний край,
І кожний з них той поклик любо слуха.
Нехай і мало їх, борців, нехай
Покірно інші ждуть, як віл обуха,
Від ката смерти, тільки не вони:
Не страшно їм нерівної війни.

«НАША КРОВ — НА СВОЇЙ ЗЕМЛІ»

ПІСНЯ ПРО ГЕРОЇВ

Алла Коссовська

Про героїзм так тяжко
щось сказати,
Щоб в сказанім дзвеніли
чисті тони,
Можливо краще просто
у поклони
Схилити голову перед
лицем посвяти.

Але коли самі із серця
линуть
Слова, як перли чисті і
правдиві,
Співай, поете! Прихили
коліна
І стань бояном чесним,
незрадливим!

* * *

У Карпатах шумлять
ліси,
У Карпатах мовчать
могили.
Було в матері троє синів
І всі три їй однаково
милі.
Всіх носила під серцем
своїм,
Всіх однаково ніжно
любила.
Коли ж вдарив на обрії
грім,
Зберегти не змогла, не
посміла.
Розійшлись по
карпатських стежках,
По незнаних, тернистих
дорогах,
Воювали у рідних лісах,
За святу, за свою
перемогу.
В руки ката попався один,
Наймолодший, гарячий,
завзятий,
Його звали, як батька,
Мартин,
Мартусем його кликала
мати.
Неймовірно, страшне це
було!
Ще в дорозі його катували,
Привезли Мартуса у
село,
На очах материнських
карали.
Вимагали, щоб видав
усіх,
Кого рідні ліси заховали,

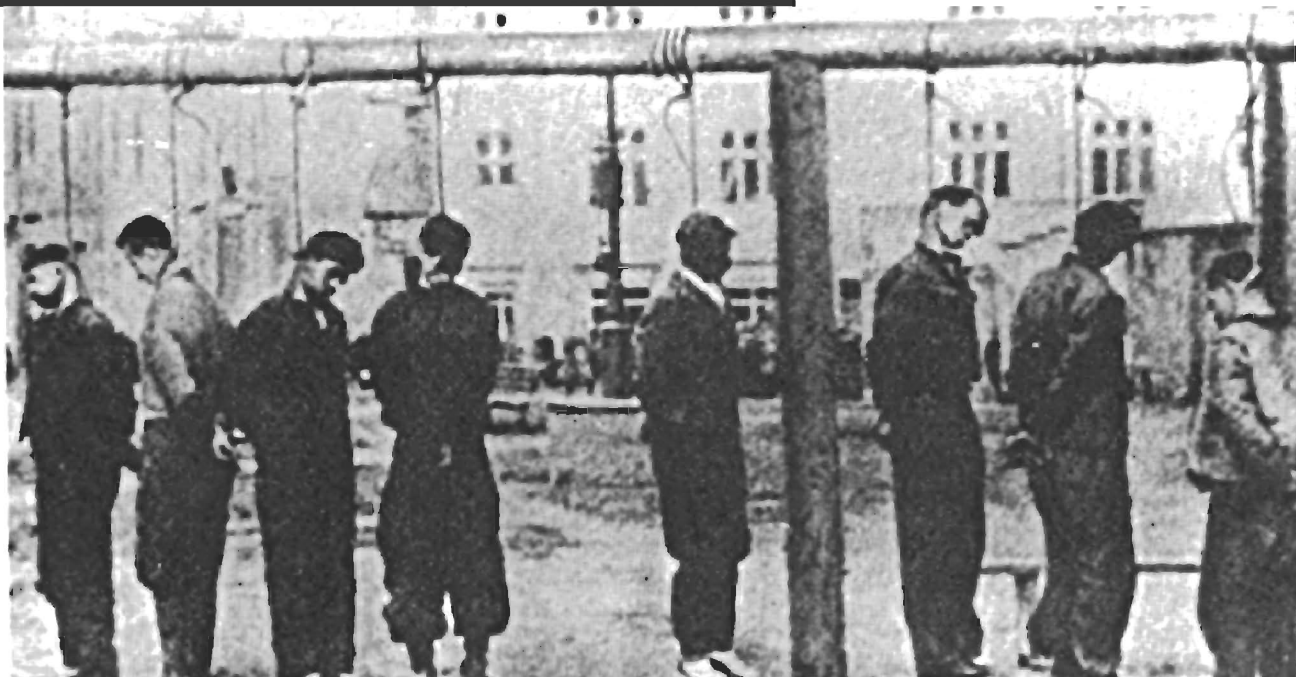
Закатований НКВД воїн УПА. М. Косів, катівня НКВД, 1945 рік.

ТАК НЕ ЗНУЩАВСЯ НАД ТРУПАМИ ЩЕ НІХТО У СВІТІ.

Кров спливала на
втоптаний сніг,
Як троянди на нім
розцвітали.
«Говори!» — били знову і
знов,
«Говори! Пожальй свою
матір!»
Та мовчав він, ковтаючи
кров,
Хоч і знав, хоч і мав що
сказати.
На смертельно-блідому
лиці
Материнські, замучені очі:
«Сину мій, мій Мартусю,
мовчи!» —
Сині губи беззвучно
шепочуть.
Він мовчав. Затягали
петлю
На зворушливо-юній шиї,
І в очах погасили зорю
Закривавлені, довгі вії...
У Карпатах шумлять
ліси,
У Карпатах мовчать
могили.
Скільки згинulo тут краси,
Скільки молодости
відшуміло!
Край села є могила
сумна,
Знають всі її люди в окрузі,
Височіє під лісом вона,
Поховали Мартина в ній
друзі.
Поховали разом і стару,
Шану їм віддали, як
героям,
І рушничная сальва в бору
Відгукнулась потужно
луною.
І як символ безсмертя
стоїть
Одинока Мартина
могила,
Наче хоче запевнити світ
В невмирущості нашої
сили,
Сили духу, що рве до
змагань,
Що на волю народу
обпертий,
Що не знає ніяких
вагань,
Віч-на-віч зустрічаючись
з смертю.

Десять українських націоналістів в очікуванні смерті від гестапівців.

За любов до України - СМЕРТЬ на гестапівській в'язальниці.

Останній повстанець

Ілля Оберішин

на сто відсотків. Таких було п'ятеро. Одному з них порадив вступити до компартії. Його обрали головою колгоспу. Невдовзі він став передовим господарником області, орденоносцем, а там і членом обкому партії. Такі люди, як він, підтримували мене матеріально, за що я їм глибоко вдячний і сьогодні.

Сорок років я не спав у ліжку. Постійно кочував з місця на місце. В області нема такого села, де би я не ховався. Влітку в селянському одязі – на базарах Тернополя, а взимку – де доведеться, в основному на горищах, у соломі. Адже до хати не можна було заходити ні до кого – там з'явилися зяті, невістки, онуки... Вважаю своїм вдалим тактичним ходом і те, що протягом 48-ми років підпілля я не підтримував жодних зв'язків з родичами, не з'являвся у своєму селі, краї.

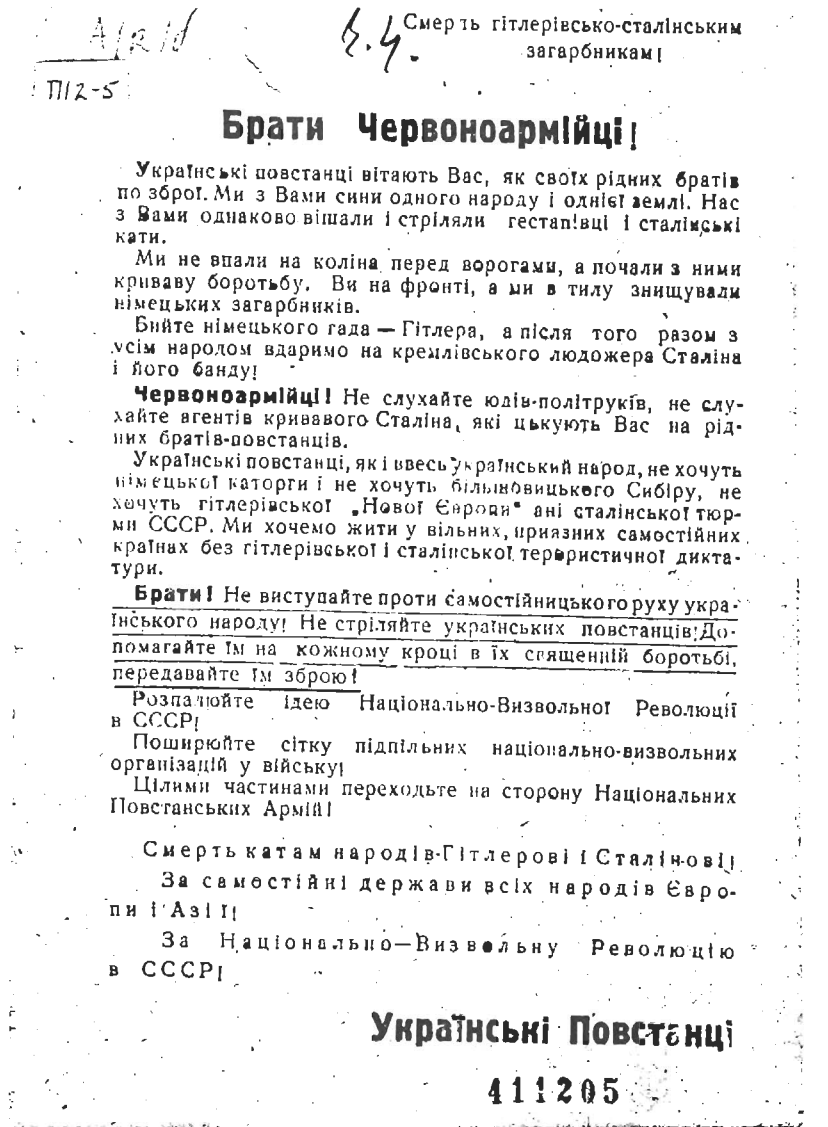
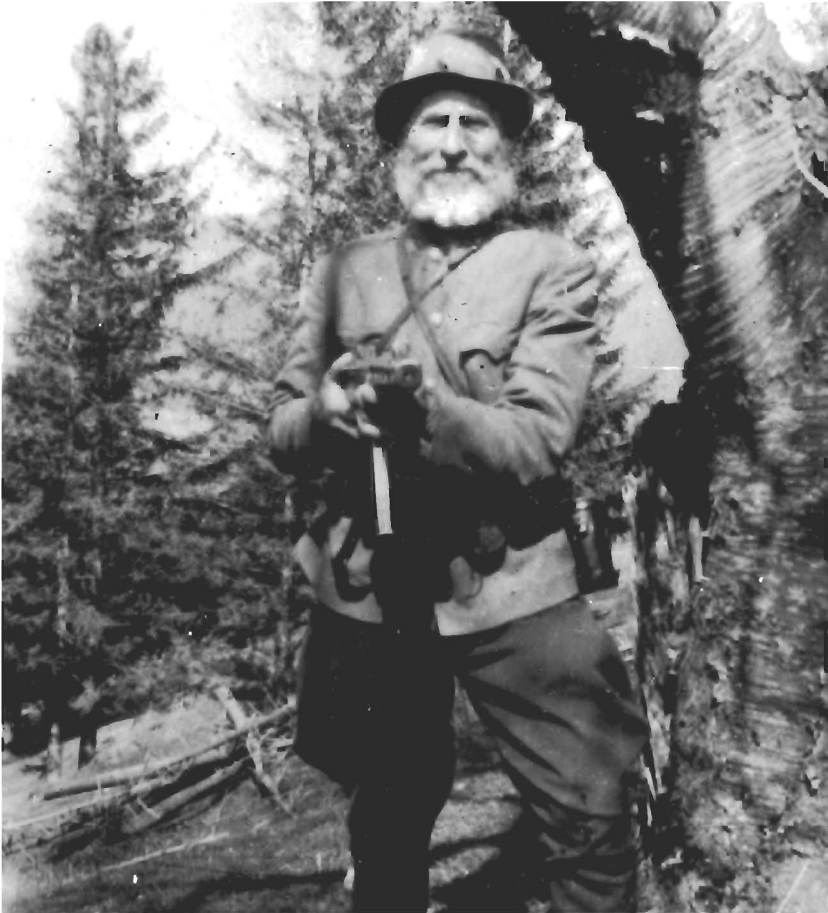
У п'ятдесятих роках чекісти почали посилено розшукувати мене. Моїх родичів часто арештовували, тягали на допити. Але вони нічого не знали про мене. Уже в сімдесятих мене шукали навіть по концтаборах, у країнах Західної Європи і в Америці. Але – даремно. А я хотів на зло їм жити якнайдовше – нехай шукають... Вони нюхом чули, що я живий, і не припиняли пошуків до останніх днів існування КДБ.

Та коли 3 грудня 1991 року в першому випуску новин по радіо почув результати українського референдуму – зрозумів, що не їхня величезна сила, а я, самотній, змучений, – переміг. Перемогли мої товариші, які віддали життя за Україну.

Прийшов до Тернопільської крайової організації Руху і представився. Там на мене подивилися як на того, що повернувся з того світу..."

(З інтерв'ю Іллі Оберішина газеті "Незалежність" від 9 травня 1997 року.)

(Збережено правопис оригіналу — ред.).

ОГОЛОШЕННЯ

За злочин після §§ 1 і 2 розпорядження о побороюванні нападів проти німецькому ділу відбудови в Генеральній Губернії з дня 2. X. 1943. (В з. для Генерального Губернаторства ч. 82/43 зістали через наглий суд Командувачем Поліції Безпеки і С. Д. для дистрикту Галичина)

сказані на смерть

дня 2. 12. 1943:

- Цимбалак Василь ур. 3. 1. 1897 в Сприні, Українець, за сприяння і зв'язок з бандою.
- Якимів Василь ур. 7. 9. 1921 в Сторонній, Українець, за приналежність до банди.
- Дмитришин Михайло ур. 18. 10. 1912 в Уличнім, Українець, за приналежність до банди.
- Фімак Осип ур. 14. 8. 1914 в Созані пов. Дрогобич, зам. в Созані Ч. 14. Українець за приналежність до банди.
- Петрів Михайло ур. 21. 8. 1899 в Дрогобичі, Українець, за приналежність до банди.
- Копач Степан ур. 17. 7. 1911 в Підбужі пов. Дрогобич, зам. в Сторонній Ч. 355. Українець, за сприяння банди.
- Хомяк Іван ур. 29. 5. 1914, Українець, за приналежність до банди.
- Зентичка Гаврило ур. 1915. в Сторонній пов. Дрогобич, зам. в Сприні пов. Самбір, Українець, за сприяння банди.
- Брик Дмитро ур. 17. 3. 1915 в Кружниках пов. Самбір, Українець, за приналежність до банди.
- Макар Гринь ур. 23. 2. 1901 в Сприні пов. Самбір зам. в Сприні Ч. 127. Українець, за сприяння банди.

Вирок на тих особах зістав виконаний через повішення дня 2. 12. 1943 в Дрогобичі як кара за це, що українські бандити вбили С. С. Обершарфрера **ЛЯУФМАННА** члена Поліції Безпеки в Дрогобичі.

Інші засуджені в дорозі ласки зістали звільнені від кари.

Оскільки однак в протягу 3. місяців притрапиться в границях Поліційного Комісарјату Дрогобич діла злочинців а передовсім напади на Німців, членів (осіб) злучених з Великою Німецькою Державою, або нєнімців, які працюють для добра відбудови в Генеральній Губернії, зістануть вони розстріляні, о скільки злочинець не зістане негайно зловлений, мимо цього що зістали взяті під увагу до уласкавлення, і це в такий спосіб, що за кожний злочин поповнений на одній особі істоячий під охороною Німецької Держави, зістане найменше 10. осіб засуджених на розстріл які буцз взяті під увагу до уласкавлення.

Єслиб чин зістане доконаний через комуністів, то зістануть засуджені комуністи замешкалі в повіті, єслиби однак чин зістав поповнений через збаламучені елементи, то з засуджених зістануть виключені від уласкавлення ті особи, які їм стоять в політичному приближенню.

В виду цього лежить в руках нєнімецького населення негайне зловлення або зпринчинення до зловлення злочинців, через вплив на збаламучені елементи, або виказання підозрих осіб шоби засуд не зістав виконаний на особах взятих під увагу до уласкавлення.

Дрогобич, дня 2. 12. 1943.

Командант С. С. і Поліції
для Дистрикту Галичина.

Збірка документів Миколи Лебедя

(Архів Прологу, Нью-Йорк)

СПОВІДЬ ЧЕКІСТА

На ім'я сільського голови села Н. Заліщицького району із Східної України прийшов лист такого змісту: "Я, колишній солдат спецгрупи НКВД, яка під маркою бандерівців у 1944-1945 рр. проводила масові вбивства невинних людей на Тернопільщині.

Наша група позбавила життя не один десяток людей, яких ми вбивали ніби за симпатії до совітської влади, і ось нині, на схилі літ, стоячи над могилою, хочу висповідатись, розповісти правду, хто насправді проводив оті криваві акції. Мені привиджуються ті нещасні, які просили в нас пощади, але пощади їм не було... Часто у снах чую крик чотирирічного хлопчика: "Не бий мого татка!" Він вирвався із рук нашого старшини, притім укучив його за палець. Тоді старшина вхопив хлопчика за ніжки і з усього маху вдарив ним об стінку головою... Мозок із розбитої голови дитини бризнув по хаті, на нас, на наші руки, на обличчя... Я за той час розстріляв двох сестричок 10-12-ти років... Вони заціпеніли від жаху і навіть не розуміли, що відбувається. Батько і мати на колінах благали нас, щоб ми пожаліли хоча б дітей і теж не розуміли, за що їм така кара, просили: "Хлопці, схаменіться, ми ж нічого не винні..." (Вони думали, що ми бандерівці). А ми звинувачували їх в тому, що їхніх старших два сини пішли на фронт. Хоч ми добре знали, що людей призовного віку забирали силою, не питаючи, хоче хтось іти на війну чи ні. Таких випадків було багато. Але мені запам'ятався особливо оцей... Голос того хлопчика: "Не бий мого татка!" Зойки нещасних сестричок та їхніх батьків останнім часом переслідують мене вдень і вночі... Пішов я у церкву і висповідався... Старенький священник зблідлими устами прошепотів: "Сину, великі твої гріхи, але оскільки ти каєшся, і що тебе змушували скоїти такий гріх твої командири, я як священник можу дати тобі розгрішення... І дам, але тільки тоді, коли ти напишеш у ті села, де ви проливали невинну кров, та ще й під чужу марку? Я знаю, пане голово, що цього люди не простять мені ніколи – надія тільки на Бога... Адже ішов я убивати людей не сам від себе... Це вони, наші командири-чекісти, змушували нас... Завжди, коли ми, солдати, відмовлялися когось убивати, погрожували: "Хотіте бити чистенькіми?!! Растреляєм саміх как собак!!!" Ми боялися один одного і ніколи поміж собою не обговорювали свої вчинки, навіть під час п'ятики... Але коли через якийсь час наш старшина через необережність сам у себе вистрелив з автомата і в муках помер, ми мовчки переглянулися і ненаве проговорили: "Оце тобі, гаде, за тих невинних людей, за того хлопчика..." Хоч у самих теж були руки в крові... Розкажіть, пане голово, усім у селі про мого листа... Най знають люди, хто насправді знищив їх сусідів... Не бандерівці, ні!!!

Це ми, чекісти, так криваво провокували наших людей..."

PS. І треба ж такому бути. Головою сільської ради був якраз син одного із братів, що пішли 1944 р. на фронт, того самого батька, що їх сестричок і братика було знищено нелюдьми-чекістами у березні 1945 р. Голова, читаючи листа, ридав і в розпучі бив кулаками об стіл... У неділю пішов до церкви і на сповіді показався за свій гріх, що протягом багатьох років він і його родина носили в серці образу і гнів та проклинали невинних героїв повстанців УПА, які полягли у боротьбі за волю України... Ось так передягнені і замасковані енкаведисти мордували людей, а вину складали на бандерівців. На сповіді ридали обидва: голова і священник.

м. Долина на Івано-Франківщині
За матеріалами газети
"За Українську Україну"

Олесь БАБІЙ

БАТЬКО І ДІТИ

Як зайде ласкаве сонце за горою,
Повертає батько з поля із косою
І, втомившись кісьбою, йде до хати
Відпочити і з дітьми порозмовляти.
Тоді Галя і Данилко кучеряві
Покидають свої іграшки, забави
І сідають на коліна свого татка
Та щебечуть, мов на весну ластів'ятка:
"Ми були сьогодні чемні цілу днину,
Розкажи нам про війну за Україну".
І синкові гладить батенько голову
Та розказує, а діти мовкнуть, мовкнуть.
"Я тоді мав літ сімнадцять лиш від роду,
Як війна у нас почалась за свободу,
Добровольцем тоді став я під прапори
І в боях пішов з Карпат по Чорне Море...
Років два боролось військо наше сміло,
Та не вдалося велике наше діло...
Впало військо, мов те листя в падолисті,
Залишилося могил аж тисяч двісті..."

А як батенько скінчить оповідати,
Син зривається, стає посеред хати
І тоді вогнем паляють його очі,
Він, задивлений у чорну темінь ночі,
Кличе: тату, чуєш, тату! Мамо, тату...
Я в сімнадцять літ покину вас і хату...
І піду, як ти пішов, до бою сміло.

Закінчити розпочате твоє діло...
Тільки мати, що війни боїться й битви,
Шепче тихо у кутку слова молитви.
І не знає, сумувати чи радіти:
"Який батько войовничий – такі діти".

Марко Боеслав
поет-упівівець

ЗАПОВІТ БОРЦІВ

Чи могили зустрінете в чистому полі,
Чи десь кості біляві у лісі, в яру,
Чи заржавілу кров на поляночці голій,
Чи поламані сосни в старому бору, —
Знайте — ваша в боях там кувалася доля.

Хай місця ці святі усім на сумліннях
Витискають печаті залізних чеснот.
Ми посіяли чисте й здорове насіння
Вам на живо. Будіть заскорозлих з мертвом,
Хай вже жнуть і пожате несуть поколінням!

29. 12. 1948
«Слово і зброя»

Night
City Edition

The Globe and

Mail

Autumn Weather;
Clear and Warmer
Detailed Weather Report on Page 2.

104th Year. No. 30,513.

TORONTO, WEDNESDAY, OCTOBER 1, 1947.

5 Cents Per Copy

32 PAGES

6,000 UKRAINIANS

FLEE REDS

Cuba Captures San Domingo Invasion Army

Havana, Sept. 30 (AP).—The Cuban Army announced today it had crushed the movement to overthrow the Government of Santo Domingo and said the main body of an adventurer's army was en route aboard two of their ships in Havana under escort of war ships.

The army said 300 members of the expeditionary force were seized at Guinches Cay 30 miles off the Cuban coast, and that 800 more were aboard the two ships.

Gen. Generoso Pavia, Damera, army chief, said the ships surrendered without opposition to authorities at the port of Antilla.

Juan Bosch, Dominican opponent of the government of President Rafael Trujillo, and Gen. Juan Rodriguez Garria, said to be the original commander of the movement, were believed aboard the ships.

The announcement of the attempted invasion of Cuba's island neighbor touched off a storm in the Cuban Senate. Opposition leader Antonio Alvarez accused President Ramon Grau San Martin of having "armed gangs to seek to invade the Dominican Republic in

Scores Dodgers' Final Run—Pee Wee Reese, Brooklyn shortstop, scoots home from second base on Yankee pitcher Joe Page's wild pitch in seventh inning of World Series opener at New York yesterday. Page is wearing No. 11. Umpire is Bill McGowan. A five-run fifth inning gave the New Yorkers the verdict, 5-3.

First Assembly Ballot

Milliners to Sue
Stealing Teamsters

Rescue Corps

British Merit Up of U.S. Globe Finds

MALLORY BROWNE
York Times Special to
Globe and Mail, Copyright
law, Sept. 30.—The Congress-
subcommittee on foreign aid
has been studying the British
situation on the spot dur-
ing the past four weeks. Believers
it should receive assistance
the Marshall plan. It was
today.

ough conclusions reached so
e only tentative and subject
ification when a final report
drops as a whole. It drawn
n authoritative source said
subcommittee's investigations
d that aid for Britain was
needed and merited.

representative John C. Cunkel,
mathematician, said today that
constitute the two-m. sub-
lities that has been inv. tigt-
resent and prospective needs
ritain, and of the British
lions.

representative Christian Hofer
Massachusetts, acting chairman
Foreign Aid Committee, said
d in London, and other mem-
of the group totalling 18 in al-
the group totalling 18 in al-

Resistance Army Units Approaching U.S. Zone

HOFF, Germany, Sept. 30 (AP).—German police officials said tonight they were rushing hundreds of men by trucks and automobiles to the Czechoslovak border after receiving unconfirmed reports that 6,000 members of the Ukrainian Resistance Army were approaching the United States occupation zone.

Border police were put on the alert and road blocks established on all roads leading to the border.

American military government officials were unable to confirm the reports. A high German police official said persons on the frontier had reported a concentration of guerrillas near the Czech border town of Aach, 13 miles southeast of HOF.

Air raid sirens sounded in this Bavarian city for the first time since the war, taking its approximately 40,000 citizens by surprise. It was not certain, however, whether they were sounded in connection with the guerrilla reports or as part of tests that have been taking place recently throughout the United States zone.

The police chief at Hoff said he was moving members of his force to the border opposite Aach to reinforce German border police.

Recently 40 Ukrainian guerrillas crossed into the American zone at Passau, border town approximately 125 miles southeast of Aach. They

Russell Sees Europe's Finish In Next War

Amsterdam, Sept. 30 (CP).—Earl Russell, British philosopher and mathematician, said today that the peoples of Western Europe are in danger of becoming victims of a conflict of giants and that "what ever our policy, we must perish as important nations" if Russia and the United States go to war.

In a lecture at the University of Amsterdam, the Labor peer, who said Bertrand Russell lectured in Canada and the United States, said it was "highly probable" Russia would accept the American proposals for international control of atomic

GREATER TORONTO EDITION » SATURDAY, SEPTEMBER 15, 2007

VARIABLY CLOUDY, HIGH 15 LOW 7

THE GLOBE AND MAIL

CANADA'S NATIONAL NEWSPAPER

The Globe and Mail, Saturday, Sept. 15, 2007

Focus F5

PASSAGES » LONG-LOST PHOTOS BRING BACK THE DEAD

When its last commander died this week, Ukraine's shadowy insurgent army received something rare: public recognition. **Lubomyr Luciuk** explains how national heroes became strangers in their own land

Freedom fighters the world tried to forget

Clearing rubble in her farmyard, high in the Carpathian Mountains of western Ukraine, Hanna Kishchuk hit something hard with her hoe. She had snagged two glass jars. The contents of one were decayed, but the other held 216 photo negatives.

Peering at the images, which showed men and some women in uniform, Hanna's son, Petro, caught sight of a familiar insignia, the Ukrainian trident, which he knew from stories he had heard as a child was the insignia of the Ukrainian Soviet Socialist Republic (Ukraine's fabled Ukrainian insurgent army).

The Kishchuks knew their farm once belonged to a man who disappeared after the Soviets discovered he was a Ukrainian nationalist and whose wife was later reported never to return. Could these be long-lost photos of the shadowy guerrilla force that fought for national independence until it was wiped out more than 50 years ago?

This week, thousands of

Why were the rules broken? No one knows, but it seems certain that those who buried the jars knew their struggle was drawing to an end and wanted to preserve evidence of who they were and what they were fighting for.

Most of the people in these photographs died in combat or were missing in action. Anyone captured was interrogated and then either executed or exiled to the Soviet gulag. If those fortunate enough to survive in internment were prohibited from returning home or speaking about their insurgent experiences, at least until the Soviet Union's collapse.

Their story begins in September, 1939, with the violent dismemberment of Poland by Nazi Germany, assisted by the Soviet Union. Western Ukraine had been in Polish hands, but was incorporated into the Ukrainian Soviet Socialist Republic through a staged plebiscite, even as a realmless "personification of anyone—Ukrainian, Polish or Jew—considered an enemy of the Stalinist re-

Certainly, it's soldiers believed they would prevail—their oath was "Attain a Ukrainian state or die in battle for it." And Soviet imperialism, they hoped, would be contained, even rolled back, by the West. But they got no significant outside help. Indeed, they were betrayed by British traitors like Kim Philby, who alerted his Soviet masters to what few American and British efforts were made to aid the Ukrainian insurgency.

Eventually, those who survived the years of armed struggle were ordered to demobilize, go back to civilian life and remain in deep cover. There they suffered a further indignity—bearing others speak well of their struggle for Ukraine's independence, but only out of fearshot of the regime's wrath.

Today, 46 years after Ukraine re-emerged from the Soviet Union, the image of the URA remains contested. People who served in the state-by-ferreting out nationalists receive pensions, but no such benefits are

Бійці і командири рейдуючих відділів УПА!

Ви мужньо виконали своє завдання, покладене на Вас Українською Головною Визвольною Радою. Край із запертим віддыхом слідував за Вашим рейдом, а його успішне закінчення викликало в Краю величезну радість. Увесь народ радіє, що Ви добилися аж за другу стіну большевицької тюрми народів, щоб там перед ці-

лим світом скласти протест проти гноблення українського народу російсько-большевицькими загартниками і сказати правду про визвольну боротьбу на рідних землях.

Ваш прихід у західну Європу, як безпосередніх учасників і живих свідків визвольної боротьби на наших землях, докорінно впли-

нув на зміну поглядів і чужинців і своїх, на нашу визвольну боротьбу. І в цьому Ваша велика заслуга для всієї визвольної справи. Історія гідно оцінить Вас.

Хоч ви опинилися тепер далеко від рідних земель, боротьба для Вас не закінчена. Ворог, який гнобить Вашу Батьківщину, діє і там, і Ви мусите боротися проти

нього так, як ще недавно Ви боролися зі зброєю в руках в Україні. На чужині далі зберігайте і плекайте героїчні традиції Української Повстанської Армії та високо несіть прапор її слави...

(Із Звернення Воюючої України до еміграції. Жовтень, 1949 р.).

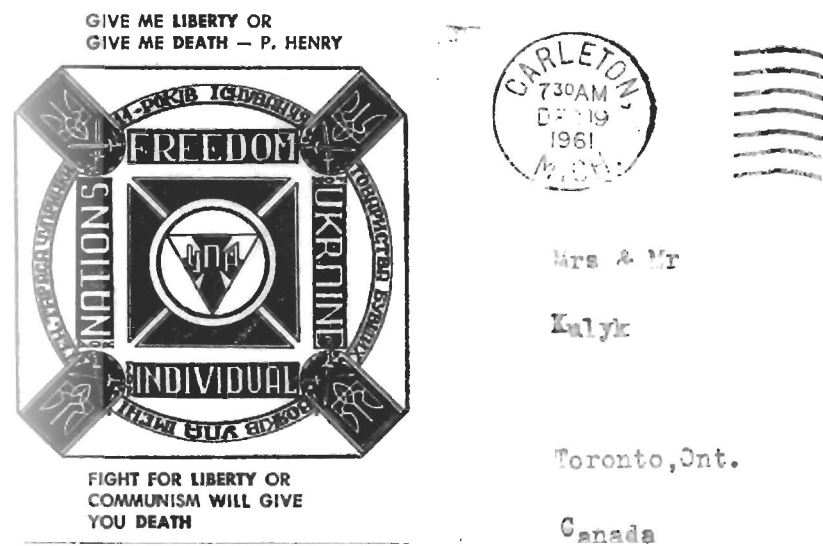
Перша група упівців, яка щасливо прибула до Західної Німеччини 11 вересня 1947 року.
У першому ряді у центрі командир Лев Футала-«Лагідний»

Ветерани біля пам'ятника УПА у Клівленді, США 1982 р.

Ветерани УПА і українські воїни американської армії.

Олесь БАБІЙ

ПІСЛЯ БОЮ

Не говоріть: "Ми втратили війну"
І не ридайте: "Марно все пропало!" –
І в сатани ще навіть сил замало,
Щоб він унівець чин ваш повернув.

У всесвіті не пропаде й атом,
Безслідно навіть не загине мрія.
Ви ж вірите, що ворог чудо вдіяв –
Похоронив ваш чин весь під хрестом?

Лиш діти вірять, що вчорашній день
Помер навіки й не живе сьогодні.
Вписала вічність в літопис Господній
Геройську смерть стрілецьких чет, сотень.

Погляньте! Зерна сіє там ратай:
Хоч зерна ті присипані землею,
Не зогниють, не згинуть, ні, під нею,
А зродять плід – і зашумлять жита.

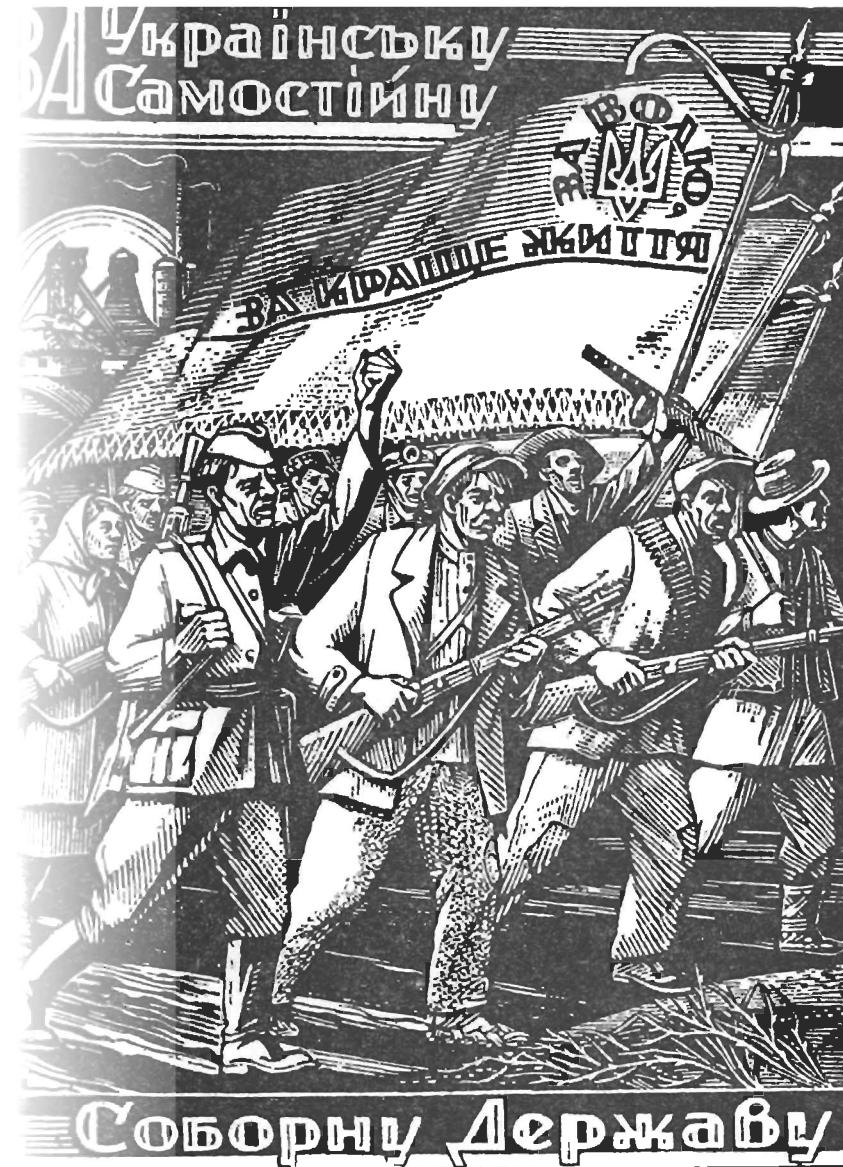
Або як вам зневіра ломить дух,
Погляньте ви в бурхливий день на ріку:
Чи хвиля, збита вітром превеликим,
У глибині десь гине без сліду?

Ні, браття! Ні! Та хвиля, збита тут,
Підносить там ще вище срібні крила;
Здійметься так народна збита сила –
Ні, не намарно кров, ні, не намарно труд!

НАМ УКРАЇНА ВИЩЕ ПОНАД ВСЕ

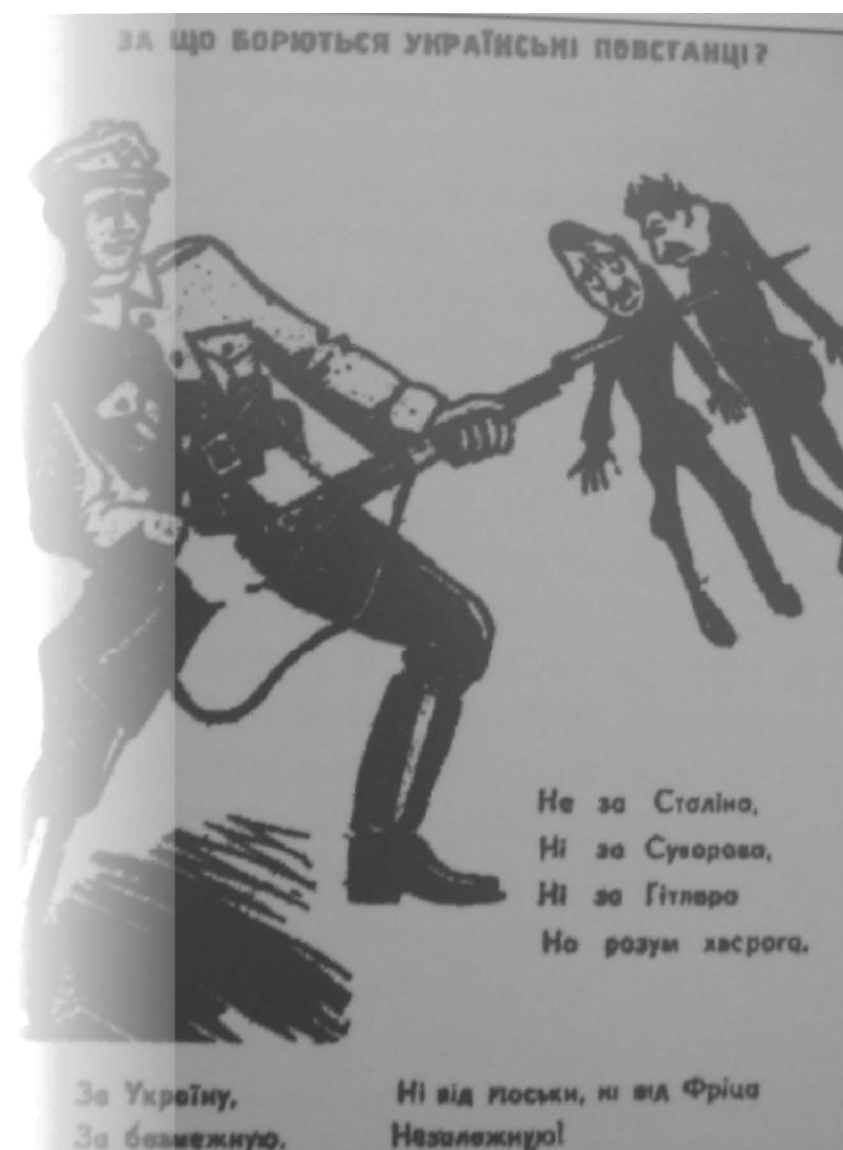
З'їзд Товариства кол. вояків УПА Торонто, 9. III. 1957 р.

Конференція Т-ва кол. вояків УПА США і Канади. Нью-Йорк, 31. V. 1958

З'їзд Товариства кол. вояків УПА в Канаді, Торонто, 28.3.1959 р.

«МИ СТАЛИ ВОЛІ НА СТОРОЖІ»

Сьомі Загальні збори Т-ва к. вояків УПА в Канаді. Торонто, 29.4.1961 р.

З'їзд Товариства кол. вояків УПА. Філадельфія, США 3-4. VI. 1961 р.

ВETERАНИ УПА з головою УДП (1941 р.) і провідником ОУН Ярославом Стецьком. Торонто, 1982 р.

СПОНСОРИ

цього пропам'ятного числа
«Гомону України» вітають український
народ з 65-тою річницею від постановня УПА
і 100-літтям від народження
головного командира УПА
ген. Романа Шухевича

ПО \$5,000
BUDUCHNIST CREDIT UNION LTD, TORONTO

ПО \$2,000
ГУЛЕЙ ДМИТРО, ТОРОНТО

ПО \$1,250
FUTURE BAKERY, TORONTO

ПО \$1,000
CAISSE POPULAIRE DESJARDINS UKRAINIENNE
DE MONTREAL, MONTREAL
ФУНДАЦІЯ «ДЕСНА», ТОРОНТО
ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ „СТУДІОМ“, ТОРОНТО
ЛІГА УКРАЇНОК КАНАДИ І ЛІГА УКРАЇНЦІВ КАНАДИ,
ВІДДІЛИ У СУДБУРАХ
ФУНДАЦІЯ «ПРОМЕТЕЙ», ТОРОНТО
SELFRELANCE (NY) FEDERAL CREDIT UNION, NY, USA (am.)

ПО \$500
ФЕДОРІВ ПИЛИП, КЕЛОВНА
ГОЛИНСЬКИЙ БОГДАН, ТОРОНТО
KOSTRUBA & SONS INC, MISSISSAUGA
ЛІГА УКРАЇНОК КАНАДИ, ВІДДІЛ В ОШАВІ
ЛІГА УКРАЇНОК КАНАДИ, ГОЛОВНА УПРАВА, ТОРОНТО
ЛІГА УКРАЇНЦІВ КАНАДИ, КРАЙОВА УПРАВА, ТОРОНТО
ЛІГА УКРАЇНЦІВ КАНАДИ, ВІДДІЛ У ТОРОНТІ
ЛІГА УКРАЇНЦІВ КАНАДИ, ВІДДІЛ В ЕДМОНТОНІ
СМАЧИЛО ДМИТРО, МІДЛАНД
ВИННИЦЬКИЙ ОСТАП, ТОРОНТО

\$310
ЗІ ЗБІРКИ У ВАНКУВЕРІ ТА ОКОЛИЦІ
(ЗІБРАВ С. ПЕТЕЛИЦЬКИЙ)

ПО \$250
JAMESBRIDGE ASSOCIATES INC. (I.P. KOMARNICKY), TORONTO
ЛІГА УКРАЇНОК КАНАДИ, ВІДДІЛ У ТОРОНТІ
ЛІГА УКРАЇНЦІВ КАНАДИ, ВІДДІЛ У СТ. КЕТЕРИНС
R.W. GIC, TORONTO
SELFRELANCE UKRAINIAN AMERICAN FEDERAL CREDIT
UNION, CHICAGO, USA (am.)
Y. ONYSCHUK & CO LTD, TORONTO

ПО \$200
БРАТСТВО КОЛ. ВОЯКІВ І-ОІ УД УНА,
КРАЙОВА УПРАВА, ТОРОНТО
GOLDEN LION, TORONTO
ЛІГА УКРАЇНЦІВ КАНАДИ, ВІДДІЛ У ЛОНДОНІ
МЕДИК РОМАН, МІССІСАГА
MEEST CORPORATION INC, TORONTO
МИКОЛИНСЬКИЙ ВАСИЛЬ, МОНТРЕАЛЬ
НАРОЖНЯК ТАРАС, СТ. КЕТЕРИНС
ОБ'ЄДНАННЯ КОЛ. ВОЯКІВ УПА
ОКІПНЮК, ВОЛОДИМИР І ЗЕНОВІЯ, ТОРОНТО
РОМАНИШИН, ОЛЕГ І АННА, ТОРОНТО
САВАРИН ПЕТРО, ТОРОНТО
Т-ВО КОЛ. ВОЯКІВ УПА В КАНАДІ, ТОРОНТО
TRIDENT ASSOCIATES PRINTING, OAKVILLE
УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ЦЕНТР У ГАМІЛЬТОНІ
UCRAINICA RESEARCH INSTITUTE, TORONTO
WEST ARKA, TORONTO

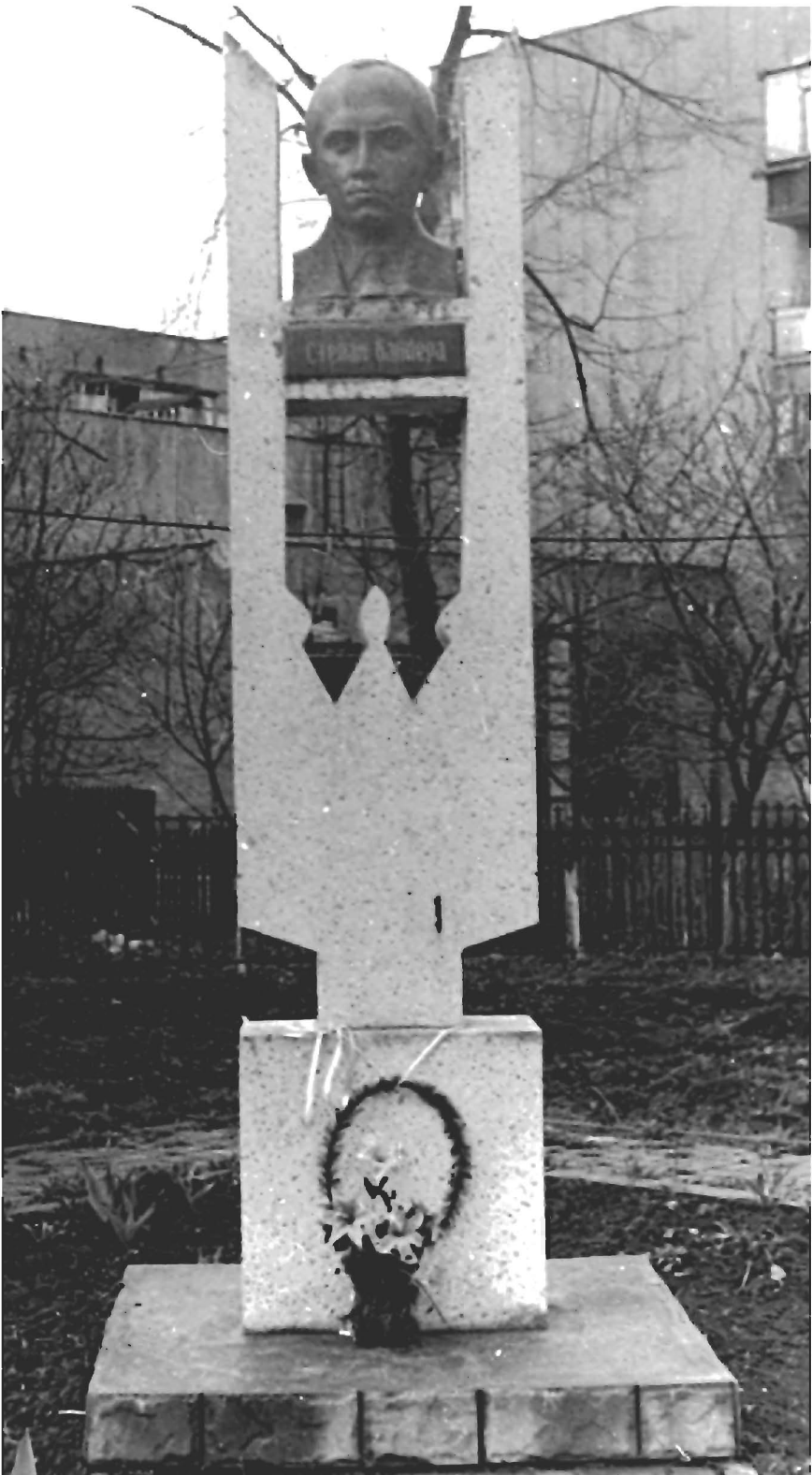
ПО \$175
SO-USE CREDIT UNION LTD, TORONTO

ПО \$150
ІВАНУСІВ, БОЖЕНА І ОЛЕГ, ТОРОНТО
ЛІГА УКРАЇНЦІВ КАНАДИ, ВІДДІЛ У ВАНКУВЕРІ
ЛІГА УКРАЇНЦІВ КАНАДИ, ВІДДІЛ У ТАНДЕР БЕЙ
ПЕТРИКІВ МИКОЛА, ВЕРНОН
ПОЛІТИКА ОЛЕКСАНДЕР, ОШАВА

ПО \$127.34
МИКИТИН ВАСИЛЬ, САН СІТІ, АРІЗОНА

ПО \$100
БАРДИН ІГОР, ТОРОНТО
БИЛО РОМАН, ТОРОНТО
БИЦИК ДМИТРО, ГВЕЛФ
БІДА СЕМЕН, ТОРОНТО
BRODA & COMPANY, EDMONTON
BUKVA, TORONTO
БУЛЕМА БОГДАН, МІССІСАГА
УКРАЇНСЬКИЙ КАНАДСЬКИЙ ІНСТИТУТ «ПРОСВІТА», ВІННІПЕГ
ЦЕХОШ ПЕТРО І МАРТА, ТОРОНТО
ЧУПАК СТЕФАНІЯ, ТОРОНТО
ЦИЛЮПА ЕМІЛЬ І ОЛЬГА, МІССІСАГА
ХОМІЦЬКИЙ, РОМАН, ЛЕСЯ ОКСАНА, ЛЮБА І ДАРІЯ, СУДБУРИ
ДУХ СТЕПАН, САСКАТУН
ФЕДОРКО МИКОЛА, ТОРОНТО
ФІРЧУК ІВАН І ТАМАРА, ТОРОНТО
ГУЦУЛЯК ЕРАСТ, ТОРОНТО
ГАВАДЗИН РОМАН, ВІНДЗОР
КАЛІЧИНСЬКИЙ АНДРІЙ, ОШАВА
KARPATY TRAVEL CORP, TORONTO
KORVAN FUNERAL CHAPEL, WINNIPEG
КРИВОКУЛЬСЬКА ЛЮБА, ГАМІЛЬТОН
(в пам'ять пок. Михайла Кривокульського)
КУХАРЧУК МАРІЯ, ТОРОНТО
КУРПІТА ГРИГОРІЙ, БУРЛІНГТОН
ЛІГА УКРАЇНОК КАНАДИ, ВІДДІЛ У ВЕЛЛАНДІ
ЛІГА УКРАЇНОК КАНАДИ, ВІДДІЛ У ГАМІЛЬТОНІ
ЛІГА УКРАЇНОК КАНАДИ, ВІДДІЛ У САСКАТУНІ
ЛІГА УКРАЇНЦІВ КАНАДИ, ВІДДІЛ У КІНГСТОНІ

«Вмерли, щоб воскресла Україна»

Пам'ятник Степанові Бандері у Коломиї Івано-Франківської області.

Пам'ятник Михайлові Сороці і Катерині Зарицькій у Львові.

Перехоронили повстанця

Зиновій Сердюк

Тричі лікар приходив лікувати його.
Медсестричка щоночі бувала.
Не гоїлася рана, пекла, як вогонь.
Всі старались. Та не врятували.

Поховали його у садку, без труни
(Нічка темна була й непогожа)
Троє друзів-повстанців. Бо знали вони,
Що на пагорбі суму — не можна.

Познуцались над тілом повстанця торік
Емведисти-собаки з району.
Не лежати ж йому у садку увесь вік,
Час настане — і перехоронять.

Хлопці вірили в час той, і час той настав
Для усіх, для села і для міста.
Не було вже тоді ні «рубак», ні облав,
Хоч було емведе й емведисти.

До кашкетів чіпляли тепер тризуби,
Так батькам їх в минулім немили.

Та кличі і пориви нової доби
Не усі у серцях ще носили.

Не усім були милі відродження дні.
...На Покрови осіннього ранку
У блискучій, у квітах і стрічках труни
Були тлінні повстанця останки.

А мелодія дзвонів далеко текла
Із дзвіниці побіля храму.
З доокружних доріг люди йшли до села
У святковім вбранні, з прапорами.

Дух повстанський у кожного в серці горів,
Вибуховий, ніким не поборний.
І були серед моря отих прапорів
Прапори ще й червоно-чорні.

Тисячі на майдані. Рідня і сестра.
Всі прийшли за сердечним зовом.
І співав весь майдан «Не пора, не пора...»,
Щиру й гнівну ту пісню Франкову.

СПОНСОРИ

ПРОДОВЖЕННЯ

ЛІГА УКРАЇНЦІВ КАНАДИ, ВІДДІЛ У ГАМІЛЬТОНІ
ЛІГА УКРАЇНЦІВ КАНАДИ, ВІДДІЛ У МОНТРЕАЛІ
ЛІГА УКРАЇНЦІВ КАНАДИ, ВІДДІЛ У САСКАТУНІ
ЛІГА УКРАЇНЦІВ КАНАДИ, ВІДДІЛ У ВІНДЗОРІ
ЛОСТОВСЬКИЙ ПЕТРО І ГЕЛЕНА, ВІННІПЕГ
МАТВЕЙКО ІВАН І ГЕЛЕН, САСКАТУН
МЕДИК МИРОСЛАВА, ТОРОНТО (в пам'ять пок. Михайла Медика)
МУЛИК АНТОН, ВЕРНОН
ОЛІЙНИК СТЕФАН, ВАШІНГТОН, США (ам.)
ПАВЛИШИН ПЕТРО, ОШАВА
ПАЛАМАРЧУК ЯРОСЛАВА З РОДИНОЮ, ВІННІПЕГ
ПЕДЕНКО ВІКТОР, ЛОНДОН
ПОПОВИЧ МАРІЯ І ЄВГЕН, САСКАТУН
РОЧКОВСЬКИЙ ТОМА І ГЕЛЕН, КАЛГАРИ
ST. MARY'S CREDIT UNION, TORONTO
СВЕРГУН ГРИГОРІЙ, ТЕРРА КОТТА
СЕРБЕНЮК МИХАЙЛО І КАТЕРИНА, ТОРОНТО
СИРОВИЦЬКИЙ М., ВЕРНОН
СЛУЖАЛА МИКОЛА І МАРІЯ, ТОРОНТО
СПІЛКА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ, ОСЕРЕДОК У ВЕЛЛАНДІ
СИВАНИК ЯРОСЛАВ, САСКАТУН
УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, ЕТОБІКО
УКРАЇНСЬКИЙ ЧОРНОМОРСЬКИЙ ДІМ, СТ. КЕТЕРИНС
WEREZAK'S PHARMACY, SASKATOON
Y R BOTIUK QC, TORONTO
ZAROWSKY, BONDAN В QC, TORONTO
МИЦАК ПЕТРО, ВІНДЗОР

\$75
КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ КАНАДИ, ВІДДІЛ У ЛЕТБРІДЖ

\$55
ГРОНА МИКОЛА, ТОРОНТО

ПО \$50 І МЕНШЕ
БАБ'ЯК БОГДАН, СТ. ЛЕОНАРД
БАЧИНСЬКИЙ ЄВГЕН, КЛІВЛЕНД, США (ам.)
БІЛИК ПЕТРО, МАРКАМ
ЧВЕРЕНКО ІВАН, МОНТРЕАЛЬ
ХОМ'ЯК ВОЛОДИМИР, ФТ ЛОТЕРДЕЙЛ, США (ам.)
ДМИТРІВ ВОЛОДИМИР, МОНТРЕАЛЬ
ФЕДУНКІВ СТЕПАН І ЛЕОНА, ТОРОНТО
ГЛАДИЛОВИЧ АДОЛЬФ, МОНТРЕАЛЬ
ГОГОЛЬ МИХАЙЛО, ТОРОНТО
ГОРБАТЮК ВАСИЛЬ, МОНТРЕАЛЬ
ГУМЕНЮК ТЕОДОР, ВІННІПЕГ
ІВАНЧУК ІВАН, ВІННІПЕГ
ІВАНКІВ ЄВГЕН, ЧІКАГО, США (ам.)
КАПЛАН МИХАЙЛО І МАРІЯ, ОШАВА
КОБАСА, ОЛЕКСАНДЕР ВІЛЬЯМСТАВН, США (ам.)
КОПІЙ СТЕФАНІЯ, ТОРОНТО
КОРЕЦЬКИЙ АНДРІЙ, БРАНТФОРД
КОРНЕЦЬКИЙ СТЕПАН, СТ. КЕТЕРИНС
КОСТЮК ОЛЕКСАНДЕР, ОТТАВА
КУХАРСЬКИЙ ВАСИЛЬ, ВІННІПЕГ
КУЗИШИН ПАВЛО, МОНТРЕАЛЬ
ЛАВРЕНЮК ІВАН, ЕДМОНТОН
ЛЯЛЬКА МИХАЙЛО, ТОРОНТО
ЛЕГКИЙ ЯРОСЛАВ, АМГЕРСТБУРГ
ЛЕГКИЙ Б., АМГЕРСТБУРГ
ЛІГА УКРАЇНЦІВ КАНАДИ, ВІДДІЛ В ЕТОБІКО
ЛОЗИНСЬКА МАРІЯ, ТОРОНТО
ЛЮБКА ВОЛОДИМИР, СКАРБОРО
МАЧУЖАК СТЕФАН, ТОРОНТО
МАЙБА І., ВІННІПЕГ
МАРТИНЮК ЮРІЙ, САСКАТУН
МАЩАК ВАСИЛЬ, САСКАТУН
МАТИЧАК ОДАРКА, ОШАВА
МАЗУРОК МАРІЯ, АЛВІСТОН
МЕЛЕШКО ГРИГОРІЙ, ТОРОНТО
МЕЛЬНИК ІВАН І ЯРОСЛАВА, КЕЛОВНА
МИРО МИХАЙЛО, ТОРОНТО
MR. SECURITY, TORONTO
НЕПОТЮК ДМИТРО, ТОРОНТО
ПІСОЦЬКИЙ СТЕПАН, ТАНДЕР БЕЙ
ПРОЦКІВ АНТОН, МІССІСАГА
САВЧИН ІРИНА, МОРРІСТОВН, США (ам.)
САДІВНИК, МИКОЛА Й АННА, КАЛГАРИ
СВЕРИДА ЯРОСЛАВ, ПІТ МЕДОВ
СТЕРАНКА МИХАЙЛО, ВАЛД'ОР
ШИМКО ЮРІЙ, ТОРОНТО
ШУЛЬГА НАДЯ, ДЕЛЬТА
СКРИПКА ВОЛОДИМИР, ГРІМСБІ
СТАНІСЛАВСЬКИЙ ІВАН, ВІННІПЕГ
СТАШИНСЬКИЙ ЯРОСЛАВ І МАРІЯ, СТ. КЕТЕРИНС
СТЕЦЬ МИРОН, КЕЛОВНА
STEVEN ROOFING LTD, TORONTO
СТРИНЯК МИКОЛА, МІССІСАГА
ШМІГЕЛЬСЬКИЙ МИХАЙЛО, ЕДМОНТОН
ТРОН ОЛЕКСАНДЕР, ЛЕТБРІДЖ
УСКІВ МИРОН І ПЕРЛ, МІССІСАГА
ВЕРБОВИЙ ІВАН І МАРІЯ, ТОРОНТО
WEST END MEDICAL PHARMACY, TORONTO
ВИДВУД РОМАН, ЛОНДОН
ВІТІВ ДМИТРО ТА ІВАННА, СУ СТ. МАРІ
ЯВОРСЬКИЙ ОСИП, ВІННІПЕГ

ПОДЯКА

Газета «Гомін України» висловлює щиру подяку Шановним Спонсорам, громадському фондові «Homín Support» при Лізі Українців Канади і Лізі Українок Канади та головному корпоративному спонсорів КС «Будучність» за фінансову підтримку, що уможливило видання цього спеціального числа нашої газети.

За надання «Гомону України» нових фотоматеріалів висловлюємо щиру подяку Центрові Досліджень Визвольного Руху (Львів), Видавництву «Літопис УПА» (Торонто-Львів) і Центрові національного відродження ім. Степана Бандери (Київ), Всеукраїнському братству ОУН-УПА в особі Василя Гуменюка (Львів).

До видання пропам'ятного числа «Гомону України» причинилися Софія Сосняк, Михайло Гуцман, Олег Романишин (редакція), Дарія Луців, Оксана Дуда (адміністрація).

Під Покров Богородиці

Оквіл, Онт. Канада

Оквіл, Онт. Канада

ПОСТАНОВА

УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ РАДИ

про визнання дня 14-го жовтня 1942 р.
днем постанови Української Повстанчої
Армії (УПА) та про встановлення цього
дня святковим днем УПА.

В м. жовтні 1942 р. на Поліссі постали перші збройні
відділи, що дали початок Українській Повстанчій
Армії.

1. Для зафіксування цього історичного моменту ви-
знається день 14-го жовтня 1942 року
днем постанови УПА.

2. Для вшанування цього моменту день 14-го жовт-
ня, що збігається з історичним козацьким святом По-
крови, вводиться як святковий день УПА.

30 травня 1947.

УКРАЇНСЬКА ГОЛОВНА ВИЗВОЛЬНА РАДА

Передрук з видаваного на Рідних Землях Органу УГВР «Бюро
Інформації Української Головної Визвольної Ради (УГВР)». Ви-
пуск ч. 1. Квітень 1948 р.

с. Пикуличі, Перемищина

Пам'ятний знак УПА у Харкові

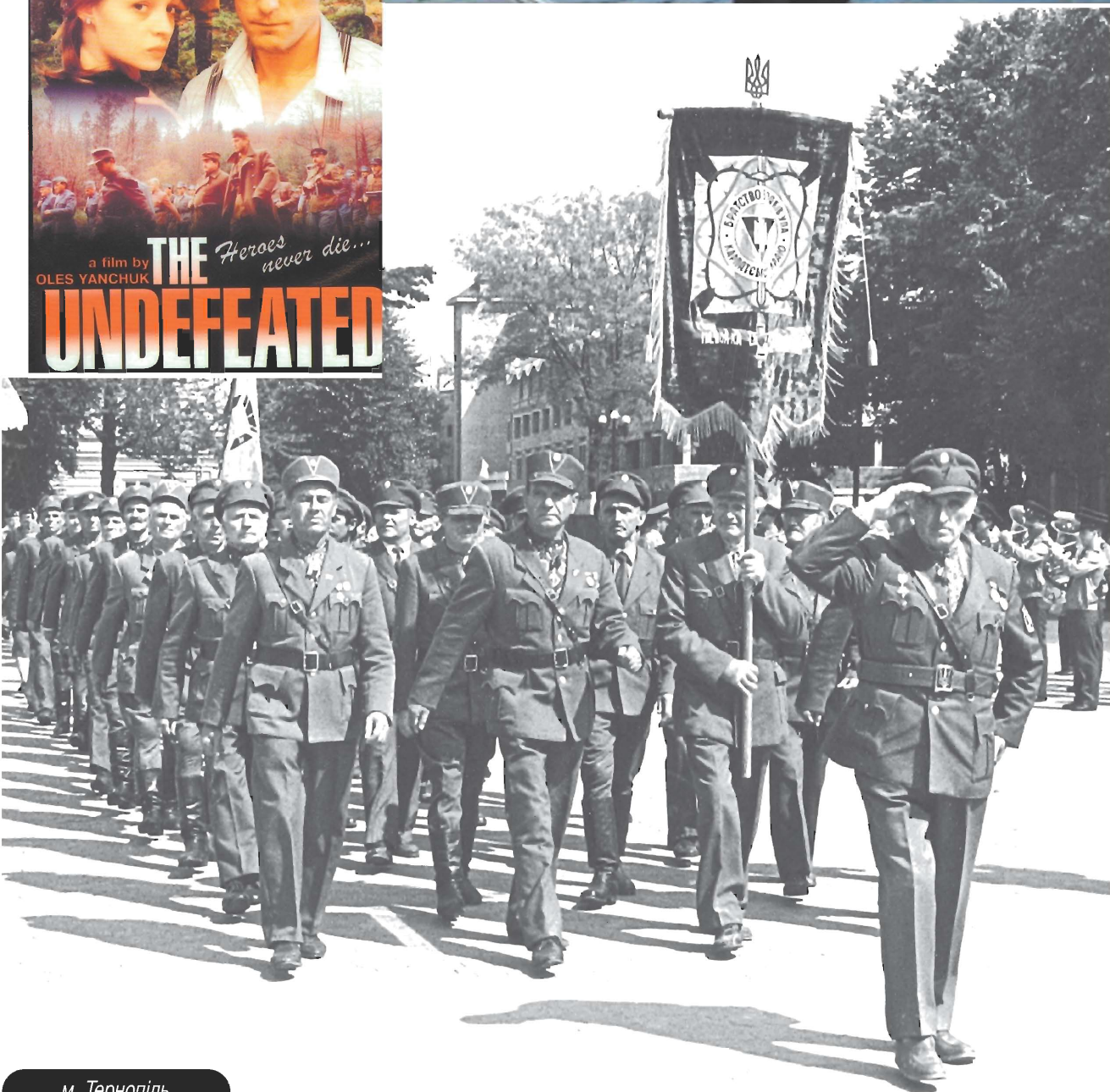
Поминальна Панахида за героїв ОУН і УПА у 20-ту річницю УПА Торонто, 14.Х. 1962 р. у церкві св. о. Миколая

«ПРИЙШЛА! ПРИЙШЛА ЖАДАНА ВОЛЯ»

м. Київ

м. Львів

м. Тернопіль

1950 ПІДПІЛЬНА ПОШТА УКРАЇНИ 1960
1950 * ВЕЛИКОМУ БОРЦЕВІ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ * 1975

Державна Пошта України - «Укрпошта»

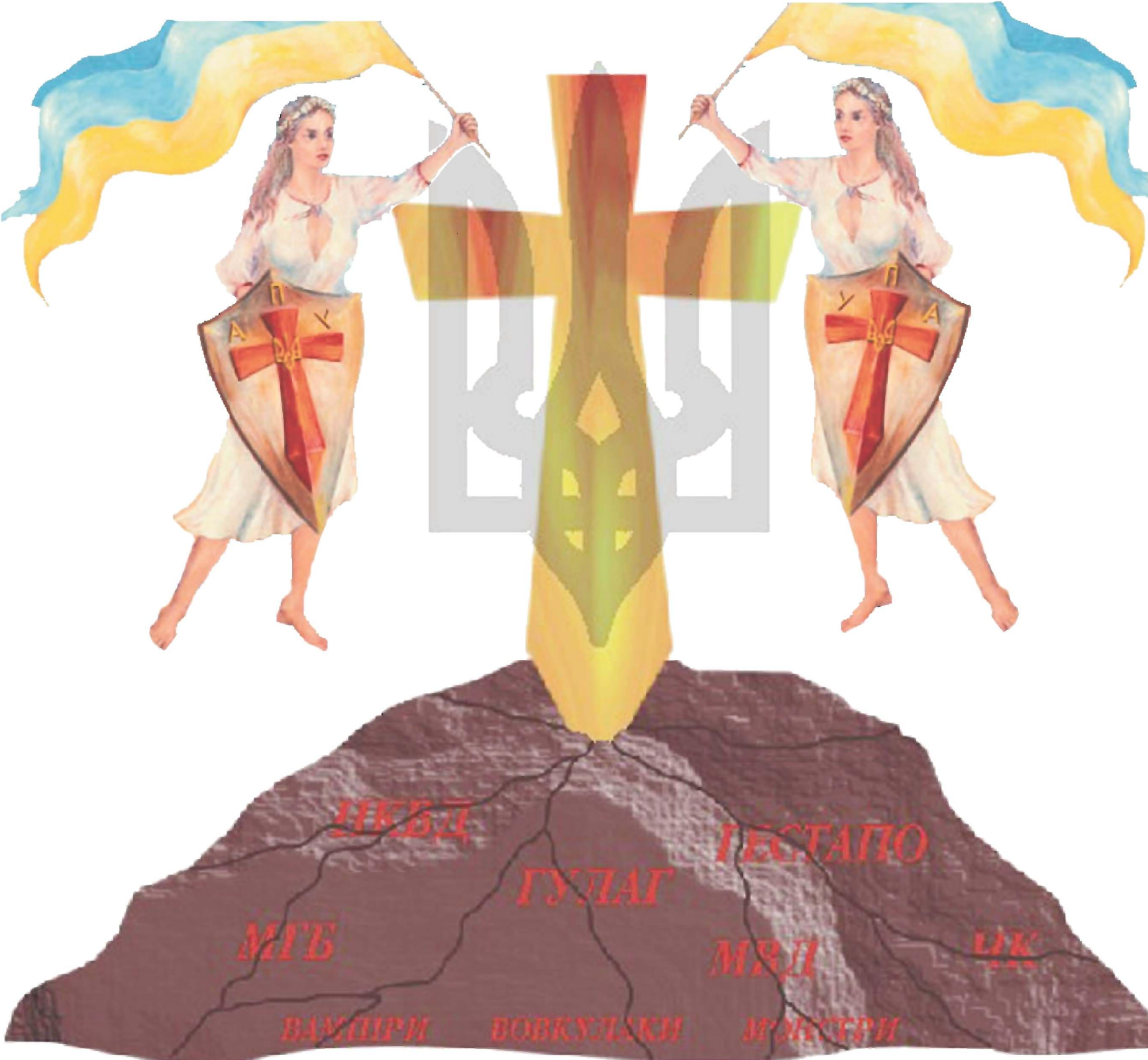

Тернопіль. 2007

"... героїчна боротьба УПА і визвольно-революційного підпілля – це найбільш героїчна боротьба в історії України..."

(Генерал Тарас Чупринка) Головний К-р УПА

ПАМ'ЯТІ УПА

Прокинься, Повстанцю український.
І глянь...
Збираємо нині загублені стебла.
Ти чуєш ті дзвони?
В ранісіньку рань.
Вкраїна згадала нарешті про Тебе.
І ставить Тобі поминальні свічки.
Шукає могили, порослі тернами.
Прокинься Повстанцю, і глянь з-під руки.
Ти знову живий.
Поміж, мертвими, нами...

Чи осінь стрічаєш, чи, може, весну?!
Вертайся хутчіше до рідної хати.
Прокинься, Повстанцю, од вічного сну.
Ще рано в могилі Тобі спочивати.
Спом'янемо все, що тривало колись.
Триває і досі.
На троні мутацій.
Прокинься, Повстанцю, прокинься, прокиньсь...
Ще маєш багато Повстанської праці.

1994 рік

м. Косів

Лопатин

м. Кам'янка Буська

с. Павлів

Аргентина

Сплять хлопці-соколи...

с. Бариш

Поляглі і страчені в Бірчі та Лішній діти України,
спочили на цвинтарі у Пикунічах, Перемищина.

м. Бурштин

с. Шишаки

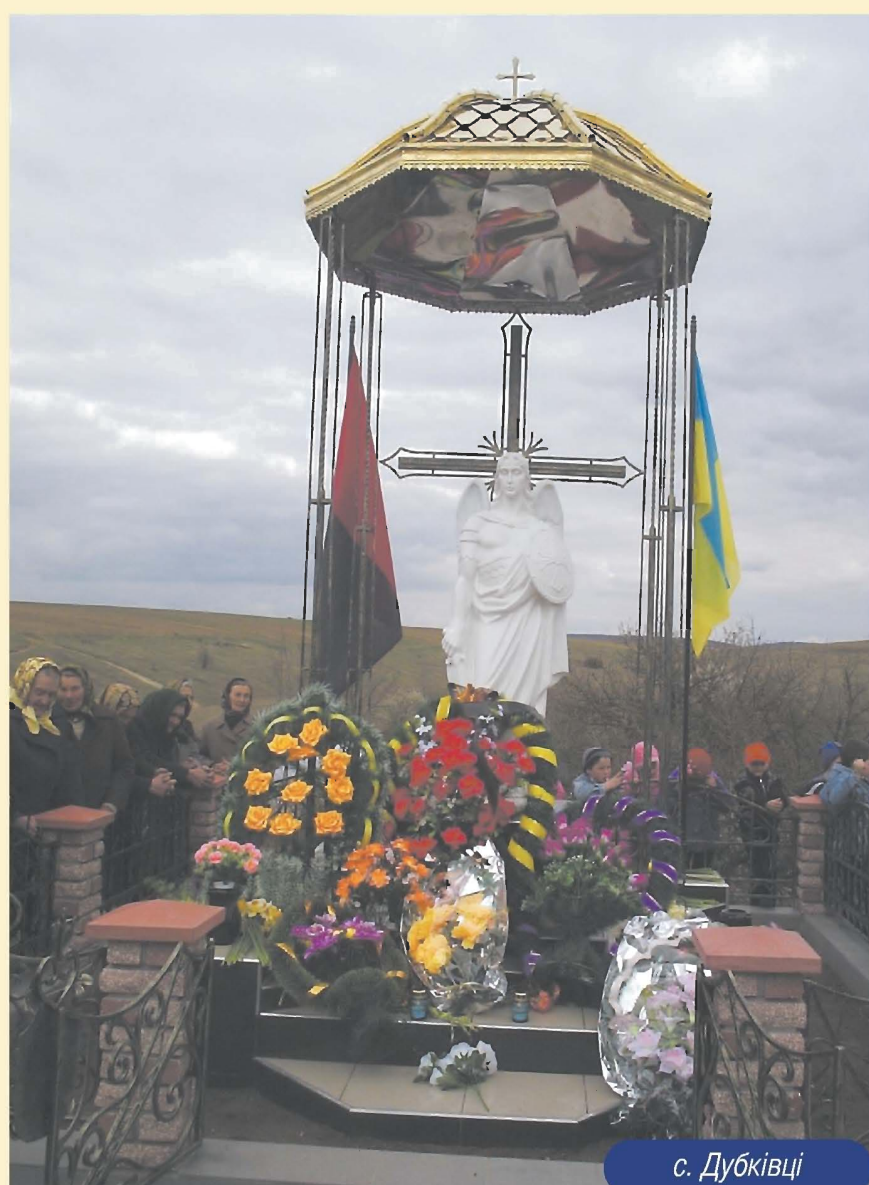
**Коли ви вмирали,
вам дзвони не грали**

Слова: Михайло Курах

Коли ви вмирали, вам дзвони не грали,
Ніхто не заплакав за вами.
Лиш в чистому полі ревіли гармати,
І зорі вмивались сльозами.

Коли хоронили вас в темну могилу,
Від болю земля заніміла.
Під хмарами круки стадами літали,
І бурею битва гриміла.

На ваших могилах хрести почорніли,
Берези схилились додолу.
Сплять хлопці-соколи, сини України,
Що впали за волю, за долю.

с. Дубківці

м. Копичинці